

SOCIAL POLITIK

NR 3 • september 2011 • PRIS: 70 KRONOR
www.socialpolitik.com

KULTUR & SAMHÄLLE

Låt finanskrisen ge oss nya möjligheter!	4
Socialtjänsten sviker papperslösa	8
LSS & makten att bestämma över sitt liv	14
Gatubarnens chans i det nya Egypten	26
Att tala är silver. Att tiga är bull!	44

MAKTEN
ATT TA SIG TON

Hoppets ö Kurön

100 ÅRS JUBILEUM PÅ KURÖN! FREDAGEN 1/6 2012! BOKA I DIN KALENDER!

En fantastisk miljö för psykisk och fysisk utveckling. Här får begrepp som miljöterapi en sann och väldigt tydlig innebörd. Den kristna värdegrunden skapar en lugn och respektfull vardag

Nu utvecklar vi vårt behandlingsprogram enligt den **ITALIENSKA** arbetsmetoden

FAMILJEKLUBBAR
"Clubs of Treated Alcoholics"

KURÖSKOLAN!

Pedagogik och individuellt lärande i datamiljö samt arbetsträning i grupper

Socionomdagarna 2011
Älvsjömässan 11-12 Oktober

Låt dig inspireras!

Möt oss i vår monter VH 05:20 där vi berättar mer om vår nya utveckling

Uppdrag - Genomförandeplan - Delrapport - Slutrapport

Kurön har 63 vårdplatser varav 15 för kvinnor

För info ring vår chef Leif Persson 0739 209301 eller biträdande chef Torsten Lager 0739 206408

www.kuron.se - admin@kuron.se - Frälsningsarmén, Kurön, 178 92 Adelsö - 08 560 518 80

Redaktör och ansvarig utgivare:
Maria Wallin
Omslagsbild: Patrik Vincent
Layout: Ulla-Karin Karlson

Redaktionskommitté:
Gun-Lis Angsell, Stefan de
Vylder, Gunnar Engström, Bibbie
Friman, Cecilia Heule, Ulla-Carin
Hedin, Nilla Helgesson, Carina
Håkansson, Helena Håkansson,
Anne Jalakas, Jan Molin, Marco
Morner, Mithra Sjöstrand, Helena
Östlund, Yvonne Zätterman
Aberg

Redaktion:
Eriksberg 137
451 96 Uddevalla
socialpolitik@socialpolitik.com
Telefon: 070-207 22 22

www.socialpolitik.com

Taltidning: Rox reportage
Tel: 031-96 02 61
rox.reportage@swipnet.se

Prenumeration/lösnummer:
Nätek, Box 311 20
400 32 Göteborg
order@socialpolitik.com
Tel: 031-743 99 05,
Fax: 031-743 99 06

Priser:
399:- per år för privatpersoner
559:- stöd, företag, institutioner
189:- stud, arbetslös, pensionär
Tekna 2-3 år med rabatt!
Se: www.socialpolitik.com

Betala in på: pg 648 73 22-7

Annonser:
Bengtsson & Sundström Media
Tjärhovsgatan 32
116 21 Stockholm
kontakt@bs-media.se
Tel: 08-10 39 20,
Fax: 08-10 39 15

Tryck: Trydells Tryckeri AB
Laholm

ISSN 1104-6376

Redaktionen ansvarar inte för
insänt obeställt material. Tryckta
texter kan komma att återges
elektroniskt.

SocialPolitik ges ut av den
ideella föreningen Socialpolitisk
debatt. Partipolitiskt obunden
och fackligt fristående med ett
självklart underifrånperspektiv.
Ordförande är Cecilia Heule lek-
tor vid Socialhögskolan i Lund.

Makten över min vardag

Den svenska regeringen talar sig varm om sänkt restaurangmoms. Det infördes i Finland och har nu utvärderats: bara en tredjedel av skattepengarna gick till nya jobb, resten till restaurangernas vinster. Kostnaden här beräknas till 650 000 kronor per varje nytt arbetstillfälle (Ekot 2011-09-07).

Samtidigt minskar regeringen via försäkringskassa och Socialstyrelse utrymmet för jobb och försörjning med hjälp av LSS, lagen om stöd och service till vissa personer med funktionsnedsättning. Läs om de hårdare reglerna, som för tankarna till tidsstudiemän à la Kafka eller Momo (sid 14-19 med Stefan deVylders analys på sid 20). I den lagstadgade rätten till personlig assistans ingår egenmaktmakt – att bestämma över min egen vardag – solidaritet och arbetstillfällen i en konstruktiv allians som vi måste slå vakt om!

POLITIKER OCH FINANSMÄN tjuvar om tillväxt. Men hur ska en ständigt växande världsekonomi rymmas på en planet vars ekologiska gränser redan passerats? Finns alternativ? (sid 6)

Om pekpinnar inom barnkulturen. Om osynliga barn i domstolsförhandlingar, osynliga i konsten. Men synliga i Egyptens storstäder – på gatan.

VI KONSTATERAR OCKSÅ ATT vetenskapliga belägg saknas för att privatiseringarna inom förskola, skola, individ- och familjeomsorg, hälso- och sjukvård, arbetsmarknadspolitik och insatser för äldre och funktionshindrade har lett till förbättringar. Det är SNS, Studieförbundet Näringsliv och Samhälle, som genomfört en vetenskaplig studie som visar att varken kvaliteten eller effektiviteten har ökat av konkurrensen. "... det är oacceptabelt att 20 år har gått utan att privatiseringspolitiken utvärderats" (...) det råder "en anmärkningsvärd brist på vetenskapligt baserad kunskap" om effekterna av konkurrens i välfärdssektorn, skriver SNS på DN Debatt 2011-09-07.

BEHÖVER JAG PÅMINNNA Det räcker inte att tycka att SocialPolitik är bra och viktig. Du måste visa det. Prenumerera! Hjälp oss värva nya läsare/prenumeranter! Ha en bra höst!

Maria Wallin

Bortom tillväxten

Låt finanskris bli en möjlighet att slå in på vägen mot ett hållbart samhälle. **4**

Det är skamligt!

Maria Larsson är okunnig och oseriös i hanteringen av missbruksvården. **7**

Socialen sviker papperslösa

Socionomer ska inte vara poliser. Deras uppdrag är att hjälpa. **8**

Hårdare regler inom LSS

Försäkringskassan avslår hundratals rätten till personlig assistans. Trots att lagen inte ändrats. **14**

Våld gäller makt

Även kvinnor med funktionsnedsättning utsätts för våld i hemmet. Men har svårare att bli trodda och få stöd och hjälp. **22**

De glömda barnen

Egyptens 100 000 gatubarn. Får de chansen till ett liv efter revolutionen? **26**

Barn kommer inte till tals

Svenska domstolar följer inte FN:s barnkonvention. Barn blir objekt. **32**

Pedagogik och pekpinnar

Barnböcker bör ha sensmoral och vara nyttiga för de små livet. Eller? **36**

Social skulptur i Albanien

Drömmar i konsten och konsten att drömma. På fängelsebesök i Tirana. **42**

Tala är silver. Tiga är bull!

Musik ska kännas. Texter ska stå upp för det man tror på. Silversystrar mixar hård hiphop och mjuk soul. **44**

Gilla SocialPolitik! www.facebook.com/TidskriftenSocialPolitik

ZUT HOS FÖRSÄKRINGSKASSAN

Bortom tillväx

Finanskris kan föra oss närmare ett hållbart samhälle

Den globala krisen beskrivs som ett hot mot välfärd och utveckling. Men den kan lika gärna ses som en möjlighet. Krisen är en historisk chans att reformera en ohållbar ekonomisk modell.

Text: Mattias Hagberg

Bild: Jens Lennartsson

Just nu finns bara en punkt på makthavarnas dagordning – ekonomin måste få fart, tillväxten måste fortsätta. Den djupa globala nedgång som världen nu upplever visar i blixtbelysning hur ensidigt vårt samhällsbygge har utvecklats; ständigt ökad produktion och konsumtion är alltings mål och medel.

Jag gör en enkel undersökning. Jag läser morgonens tidningar, ser på tevenyheter och lyssnar på radion, och varje gång ordet tillväxt dyker upp gör jag en markering och skriver ner meningen det förekommer i. Mitt papper är snart fullklottat med anteckningar om den ”nödvändiga tillväxten”, om tillväxt som förutsättning för satsning-

ar på allt från miljö till omsorg. Men också anteckningar om det omvända; god kultur skapar tillväxt, bra skolor skapar tillväxt, bra miljö skapar tillväxt. Ekonomisk tillväxt är såväl mål som medel, alltings början och alltings slut.

För drygt åttio år sedan satte sig den brittiske ekonomen John Maynard Keynes ner och skrev en essä om framtidens ekonomi. Han försökte föreställa sig det samhälle som hans barnbarn skulle leva i. Utifrån det enkla antagandet att produktiviteten i det industriella samhället skulle fortsätta att öka, drog han slutsatsen att hans barnbarn skulle leva i en tid av lättja. I framtiden skulle alla materiella behov gå att tillgodose med bara några få timmars arbete per dag.

Därför gällde det att förbereda sig mentalt på denna nya epok i mänsklighetens historia – det gällde bland annat att lära sig att inte bli uttråkad i en tid av överflöd.

På ett sätt fick John Maynard Keynes rätt. Sedan han skrev sin essä 1930 har produktiviteten ökat enormt. Vad han inte kunde förutse var att själva produktivitetssökning-

en, tillväxten, skulle bli ett mål i sig.

Den moderna ekonomin har trasslat in sig i ett svårlöst problem. Å ena sidan är den ekonomiska tillväxten ohållbar. Den leder oundvikligen till massiv miljöförstöring, en miljöförstöring som riskerar att undergräva hela vår existens.

Å andra sidan är nolltillväxt oundvikligen förenat med ekonomisk kris och arbetslöshet, precis så som vi mött dem under det senaste året.

INFÖR DETTA DILEMMA VÄLJER de flesta politiker, debattörer och andra opinionsbildare att blunda, alternativt att anamma en populär modern myt: föreställningen om decoupling, det vill säga uppfattningen att ekonomin efterhand avmaterialiseras och därmed blir allt mindre miljöbelastande. I teorin är det en vacker tanke. I praktiken har det sällan eller aldrig inträffat.

Så vad göra?

Tittar man sig runt bland svenska makthavare och opinionsbildare upptäcker man inte särskilt många som är sugna på att diskutere-

ra saken, särskilt inte i tider av ekonomisk oro, och absolut inte i den politiska toppen. Inom Alliansen är dilemmat en ickefråga, ett problem som man desperat försöker att tiga ihjäl samtidigt som man gladeligen satsar på Tillväxtverk och Globaliseringsråd för att öka farten i ekonomin. Hos socialdemokraterna lyfter man stolt fram ordet tillväxt så fort man får chansen.

Nej, hos den svenska offentligheten finns inte mycket att hämta. Där har man effektivt sopat de riktigt stora framtidsfrågorna under mattan. Få vågar debattera hur vi skall leva i en värld med växande befolkning, knappa resurser och accelererande miljöproblem.

SOM TUR ÄR FINNS DET POLITIKER i vår omvärld som vågar vara radikala. Och kanske inte alltid de politiker som man föreställer sig. Mitt under den förra ekonomiska krisen, i februari 2008, tillsatte Frankrikes president Nicolas Sarkozy en kommission som skulle utarbeta alternativ till dagens mått på ekonomisk framgång. I kommissionen ingick bland andra den indiske ekonomen Amar-

tya Sen och den amerikanske ekonomen Joseph E. Stiglitz, som båda under många år intresserat sig för denna fråga. Resultatet blev rapporten *Mismeasuring Our Lives – Why GDP Doesn't Add Up*, som kom 2009 och som är en kritisk uppgörelse med vår moderna ekonomi.

Ungefär samtidigt släppte den brittiska regeringens hållbarhetskommision, tillsatt av dåvarande premiärminister Gordon Brown, rapporten *Prosperity Without Growth*. Bakom rapporten stod Tim Jackson, professor vid Surreyuniversitetets center för miljöstrategier. Tim Jacksons rapport blev snabbt en bibel för världens tillväxtkritiker.

Det intressanta med dessa rapporter är att de vågar ställa in sikten på frågor som många i den svenska offentligheten skulle avfärda som naiva och utopiska. Istället för att bara lyfta alternativa ekonomiska modeller eller alternativa energi- och konsumtionsmönster lyfter de samhällets grundläggande ideologi. De betraktar tillväxten som en överideologi som sätter ramarna för vårt sätt att tänka och frågar sig om det inte är dags att byta ideologi och på så sätt få samhällsförändring på köpet.

Tillväxt är starkt kopplad till begreppet BNP, bruttonationalprodukt. Som ett mått på ekonomisk aktivitet i ett samhälle fungerar BNP utmärkt. Men, som påpekats många gånger, missar BNP en massa väsentliga delar av livet, till exempel hushållsarbete, värdet av fritid, jämlikhet, god miljö och känslan av trygghet och välbefinnande.

DET SOM ÄR INTRESSANT MED de senaste årens internationella diskussion om tillväxt är att den så tydligt fokuserar på vägar framåt, på alternativa sätt att mäta välbefinnande. Det handlar med andra ord om det moderna samhällets misstag att sätta tillväxten som ett överordnat mål för samhället.

Amartya Sen och Joseph E. Stiglitz talar i *Mismeasuring Our Lives* om "livskvalitet" istället för om BNP och tillväxt. Och Tim Jackson talar om välbefinnande istället för tillväxt och definierar välbefinnande som våra möjligheter att "blomstra" som människor.

Framför allt Amartya Sen och Joseph E. Stiglitz är föredömligt tydliga när de utformar sitt alternativ. De vill helt enkelt skapa ett statistiskt tillförlitligt mått på livskvalitet som kan utmana BNP. Ett sådant mått bör enligt Amartya Sen och Joseph E. Stiglitz bygga på människors känsla av tillfredsställelse, eller lycka om man så vill; på uppgifter om hälsa, utbildning, socialt kapital, politisk frihet och ekonomisk och social trygghet; på uppgifter om människors jämlikhet, eftersom jämlikhet visat sig vara en förutsättning för trygghet och livskvalitet; och på uppgifter om miljö.

Amartya Sen och Joseph E. Stiglitz visar också hur viktigt det är att kunna bryta ner denna statistik på individnivå, annars riskerar statistiska generaliseringar att dölja stora skillnader i livskvalitet mellan olika människor och olika grupper.

MED LIVSKVALITET I FOKUS BLIR DET till exempel tydligt att USA är ett "fattigt" land. Visst har USA en hög produktivitet och en extremt hög materiell konsumtion, samtidigt blir landet allt otryggare, allt mer ojämlikt och befolkningen allt sjukare.

Jämför man till exempel Frankrike och USA, som Amartya Sen och Joseph E. Stiglitz gör, ser man att Frankrike halkat efter USA när det gäller tillväxt, men att USA samtidigt halkat efter Frankrike när det gäller livslängd. Bara för att ta ett exempel.

Amartya Sen och Joseph E. Stiglitz arbete har först och främst gått ut på att hitta alternativa mått som kan utmana begreppet BNP. Istället för att bara mäta ekonomisk aktivitet vill de flytta fokus till andra delar av samhället och andra delar av livet. Andra forskare har velat gå ett steg längre och inte bara mäta sådant som hälsa och välbefinnande utan även göra dessa till själva grunden för samhället.

Den enskilda person som framför allt förknippas med det här perspektivet är den amerikanska filosofen Martha C. Nussbaum. Hon har i bok efter bok argumenterat för att våra dominerande idéer om utveckling, framför allt kopplade till just begreppet tillväxt, ignorerar några av våra mest grundläggande behov som människor – värdighet och självrespekt.

I mer än tjugo år har hon jobbat med en alternativ modell för att mäta mänsklig och samhällelig utveckling. Dessa tankar har hon nu samlat och populariserat i en ny bok, *Creating Capabilities – The Human Development Approach*.

Istället för att utgå från statistiska mått har Martha C. Nussbaum och hennes kollegor utgått från frågeställningen: Vilka möjligheter har människor att förverkliga sig själva som människor?

Samhällets uppgift är enligt Martha C. Nussbaum att skapa möjligheter för alla människor att utveckla sin fulla potential. Så fort en människa begränsas har samhället misslyckats. I Martha C. Nussbaums värld skall alltså alla ha möjlighet att utnyttja sin fulla kapacitet som människor.

Martha C. Nussbaums utgångspunkt är den biologiska kroppen. Alla människor är, först och sist, biologiska varelser med behov och förmågor. Samhällets grundläggande uppgift är att tillgodose dessa behov och ge oss alla möjlighet att förverkliga oss själva.

FÖR ATT GE DENNA TANKE konkret kraft har Martha C. Nussbaum och hennes kollegor utvecklat en lista med rättigheter, en sorts fördjupning och utvidgning av FN:s deklaration om mänskliga rättigheter. Denna lista är tänkt att fungera som ett slags grundläggande dokument, en värdegrund, om man så vill.

Martha C. Nussbaums lista, så som hon utformat den i sin senaste bok, innehåller tio punkter:

1. Att kunna leva ett mänskligt liv av normallängd ända till slutet, inte dö i förtid.

2. Att kunna vara vid god hälsa, inklusive reproduktiv hälsa, få näringsriktig mat, ha tak över huvudet.
3. Att kunna röra sig fritt från plats till plats. Suveränt kunna bestämma över sin kropp, gå säker för övergrepp, också sexuella och även som barn, ha möjlighet till sexuell tillfredsställelse och välja om man vill ha barn eller ej.
4. Att kunna använda sina sinnen, tänka och resonera – och göra detta på ett sant mänskligt sätt; som grundlagts av en lämplig utbildning som innefattar, men absolut inte begränsas till, läskunnighet och grundläggande matematisk och naturvetenskaplig skolning. Att kunna använda sin fantasi och sitt tänkande till att begrunda egna erfarenheter och i olika form fritt uttrycka sig genom eget skapande på religionens, litteraturens och musikens område. Att kunna använda sitt eget intellekt, både i politiskt och konstnärligt syfte, inom ramen för en garanterad yttrandefrihet, och att fritt kunna utöva sin religion. Att kunna söka efter livets djupaste mening på sitt eget sätt. Att kunna ha njutbara upplevelser och undvika onödiga smärta.
5. Att kunna ha relationer till saker och individer utanför sig själv. Att kunna älska, sörja, längta, känna tacksamhet och berättigad vrede, slippa få sin känslomässiga utveckling fördärvad av övermäktig fruktan och oro, eller genom traumatiska upplevelser av missbruk eller förbiseende.
6. Att kunna utforma en föreställning om det goda och kritiskt reflektera över hur det egna livet skall levas.
7. Att kunna leva tillsammans med andra och förhålla sig till dem, vara lyhörd och visa omtanke, delta i olika former av social interaktion, att kunna sätta sig in i andras situation och hysa medkänsla för dem, att kunna ha sinne för rättvisa och att kunna knyta vänskapsband. (Genom att man försvarar institutioner som skapar och bevarar sådan samhörighet samt genom att man försvarar föreningsfriheten och den politiska yttrandefriheten). Att kunna ha den sociala bas som krävs för självrespekt och slippa förödmjukelse, att bli behandlad som en person med samma värde som alla andra. (Det innebär, som ett minimum, skydd mot diskriminering på grund av ras, kön, sexuell läggning, religion, kast, etnicitet eller nationellt ursprung. I yrkeslivet innebär det att kunna arbeta utifrån meningsfulla relationer med arbetskolleger, baserade på ömsesidig förståelse.)
8. Att kunna leva med omsorg om och i relation till djur, växter och natur.
9. Att kunna skratta, leka och njuta av fritidsaktiviteter.
10. Att ha rätt till politiskt deltagande, att kunna delta i beslut som styr ens eget liv, till skyddad yttrande- och föreningsfrihet. Att kunna inneha egendom, inte bara formellt utan även ifråga om reellt utnyttjande, att ha rätt att söka arbete på samma villkor som andra, att slippa utsättas för oönskad husrannsakan och utan grund sättas i fängsligt förvar.

de, att ha rätt att söka arbete på samma villkor som andra, att slippa utsättas för oönskad husrannsakan och utan grund sättas i fängsligt förvar.

SÄVÄL MARTHA C. NUSSBAUMS som Amartya Sen och Joseph E. Stiglitzs arbeten bär på ett löfte. Bara genom att förändra våra grundläggande mått på framsteg och bara genom att förskjuta fokus från ekonomi till människor förändras våra föreställningar om samhället.

Det kan tyckas som en självklarhet att människors lycka och välbefinnande alltid skall stå i centrum för politik och samhällsutveckling. Men i en tid där ekonomisk tillväxt blivit en alltid närvarande överideologi är det lätt att människorna glöms bort när bruttonationalprodukten skall fås att växa.

mattias.hagberg@textverk.se

LÄS VIDARE

Tim Jackson, *Prosperity Without Growth* (2009).

John Maynard Keynes, *The Economic Possibilities of Our Grandchildren* (1930).
Martha C. Nussbaum, *Creating Capabilities – The Human Development Approach* (2011).

Amartya Sen m.fl., *Mismeasuring Our Lives – Why GDP Doesn't Add Up* (2009).

ANNONS

När mer måste till

VÅRLJUS FAMILJECENTRUM är en av landets ledande socialvårdsverksamheter för familjer med barn mellan 0-20 år. Vi har en utredningsavdelning, en behandlingsavdelning och ett mobilt team. Vi har lång erfarenhet av att utreda och behandla komplicerade familjeärenden som kräver mer omfattande och varierade insatser än vad en traditionell barnvårdsutredning eller behandling kan ge.

VI ERBJUDER:

- Omsorgsutredningar enligt BBIC-strukturen
- Skyddat boende i dygnsvård
- Krisomhändertagande
- Jourboende
- Personal med hög kompetens och lång erfarenhet
- Anknytnings- och samspelsutredningar, övningar och behandling
- Hemmaplanslösningar

LÄS MER PÅ WWW.VARLJUS.SE

Vi finns när
ni behöver
experthjälp!

Det är skamligt!

Med substanslöst svammel och religiöst färgad antikunskap "möter" barn- och äldreminister Maria Larsson missbruksvårdens erfarenhet och evidensbaserad forskning.

Med anledning av Gerhard Larssons missbruksutredning anordnade Rainbow konferensen *Quo Vadis; Vart är beroende- och missbruksvården på väg?* Maria Larsson var affischnamn, och skulle redovisa regeringens syn på missbruksutredningen.

Jag var inbjuden att föreläsa på temat *Kunskap och tyckande*. Jag ville sätta fokus på skillnaden mellan den vetenskapliga och politiska diskussionen. I den vetenskapliga diskussionen kan man inte säga något överhuvudtaget utan att vara beredd att svara på frågan: "Vad har du för belägg för det?". I den politiska diskussionen kan man däremot säga precis vad som helst. Det kusliga i sammanhanget är att

det är den politiska diskussionen som äger tolkningsföreträde.

Jag redogjorde för den debatt som Björn Fries och jag nyligen initierade på Expressens debattsida. Vi ville lyfta fram att Sverige har ett i världen unikt förhållningssätt gentemot de heroinister som trots underhållsbehandling inte lyckas bli drogfria. För dessa patienter avbryter vi behandlingen. Detta sker helt i strid med vetenskap, beprövad erfarenhet och brukarperspektiv. För att inte tala om WHO:s riktlinjer.

I vår debattartikel redovisar vi evidensen. Men i sitt "svar" bemöter Maria Larsson inte ett enda evidens. Hon blundar helt för utfallet av den svenska traditionen. Hon gör ett stort nummer av att hon lyssnar på brukarna. Men har Maria Larsson frågat en heroinist, som står inför att bli utskriven från behandling, vad han tycker om det? Knappast.

ISTÄLLET "MÖTER" MARIA LARSSON den vetenskapliga diskussionen med ett substanslöst svammel: att Kakko och Fries hyser en strävan att angripa regeringen, att vi har ideologiska skygglappar. Dumheter. Maria Larsson framställer tillvaron som problemfri, allmänt underbar och paradisk. Detta är inget annat än religiöst färgad antikunskap. Hennes svar fyller mig med vanmakt; får ett statsråd verkligen vara så okunnigt och ignorant?

Till Quo Vadis anländer Maria Larsson 15 minuter före sitt anförande. Hon har inget att säga om missbruksutredningen. Hon avvaktar remisshanteringen. Men Maria Larsson berättar att hon har träffat den amerikanske drogsamordnaren, och att denne blev väldigt intres-

serad av svensk narkotikapolitik. Hon är så glad över att ha blivit inbjuden till den här konferensen; den har ju en så "intressant diskussion". Hade det inte varit klädsamt om hon i så fall stannat, och tagit del av den?

Mammorna hör av sig till mig. Förtvivlade och ursinniga mammor, vars barn blivit utskrivna från behandling, och sedan avlidit. Mammorna tror att jag har något hopp att förmedla. Det har jag inte. Ska jag berätta för dem att Maria Larsson har träffat den amerikanske drogsamordnaren?

Men mammorna och jag har en plan. Vi kommer tillsammans driva denna fråga vidare. Vi är inte färdiga med Maria Larsson. Fortsättning följer.

johan.kakko@ssl.se

Johan Kakko är narkomanvårdsläkare och forskare i Stockholm. På sid 48 recenserar hans bok Heroinberoende, Johan Kakko, Liber 2011

Sviker papperslösa

Socialarbetare går vilse mellan paragrafer och etik

Förvirring om vad som gäller och svag yrkesetik gör att papperslösa inte får hjälp inom socialtjänsten.

Text: Britta Abotsi

Bild: Emma Hanquist

Yrkesetiken säger att socionomer främst ska agera utifrån de mänskliga rättigheterna. Utlänningslagen säger att de är skyldiga att underrätta polisen så fort de ger hjälp till en papperslös. Däremellan står socialsekreteraren och vet inte hur han eller hon ska agera.

– Socialsekreterare agerar olika. Mänskliga rättigheter ska styra arbetet utifrån socionomens etiska värderingar och principer. När det krockar med lagstiftning försöker nog de enskilda socialarbetarna att kringgå denna, då det är möjligt. Det blir komplext, säger Titti Fränkel, socionom och utvecklingschef på akademikerförbundet SSR som organiserar socionomer.

DET ÄR FORTFARANDE FÖRHÅLLANDEVIS FÅ papperslösa och gömda som tar kontakt med socialtjänsten för att få hjälp, men trenden håller på att vända. Hur varje kommun agerar i mötet med dem skiljer sig mycket åt. En del ger försörjningsstöd till papperslösa, andra inte. En del ger insatser för barn och familjer. Andra gör det inte.

– Det är väldigt godtyckligt och beror i slutändan på den enskilde socialsekreteraren, säger Carin Björngren Cuadra.

Hon är socionom och lektor på Hälsa och samhälle på Malmö Högskola. Tillsammans med jurkand och fil dr i rättssociologi Annika Staaf forskar hon kring frågor om papperslösas rättigheter till hälsa och omsorg.

Ett steg i det arbetet har varit en enkät som skickats ut till landets chefer inom Individ och familjeomsorg. Resultatet visar att få kontor har kontakt med papperslösa och hur de resonerar och agerar i mötet med papperslösa varierar stort. Dessutom råder en stor osäkerhet kring vad som gäller.

– Många IFO-chefer menade att det behövs tyd-

ligare regler från Migrationsverket och Socialstyrelsen. Det skrämmer mig, säger Carin Björngren Cuadra. Det visar att de inte har sitt uppdrag klart för sig. Socialtjänsten måste bli bättre på att stå på egna ben och veta vad som är deras roll!

VAD ÄR DET DÅ FÖR REGLER socialtjänsten ska förhålla sig till?

I *Socialtjänstlagen* finns det så kallade vistelsebegreppet. Det säger att socialtjänsten har det yttersta ansvaret för att de som vistas i kommunen får det stöd och den hjälp de behöver. I samma lag står det att hjälp och stöd ska ges om den enskilde inte kan tillgodose det själv.

Här kommer det första dilemmat. Inom socialtjänsten och i en kammarrättsdom förs resonemanget att den enskilde kan tillgodose sina behov själv genom att ta kontakt med Migrationsverket och resa tillbaka till det land de kommit ifrån. Andra menar att hjälp ska ges så länge personen *vistas* i kommunen.

I *Socialtjänstlagen* är det tydligt att kommunen ska agera för barns bästa och insatser ska ges till barn som på olika sätt far illa. Samtidigt står det i *Utlänningslagen* att socialtjänsten har en skyldighet att underrätta polisen första gången de ger en insats till en person som är papperslös.

Utöver det finns socionomens *yrkesetiska regler*. Akademikerförbundet SSR formulerar dem: "Socionomen ska arbeta i enlighet med gällande lagstiftning så länge det

ta inte kränker de grundläggande mänskliga rättigheterna".

– Det är ord som faktiskt uppmanar till att bryta mot lagen, säger Annika Staaf. För vårdpersonal är de yrkesetiska reglerna mycket starkare förankrade. Bland socionomer får reglerna inte samma gehör.

SSR har som förbund inte tagit ställning till hur socialtjänsten ska agera och vad de papperslösa ska ha rätt till har inte kommit upp till diskussion ännu.

– Det är inte en grupp socialsekreterare så ofta kommer i kontakt med. Men jag tror det är något vi behöver titta mera på, säger Titti Fränkel.

– En individuell bedömning ska alltid göras, och när det gäller barn ska de alltid behandlas på samma sätt som andra barn i kommunen, menar hon.

GÖTEBORG TOG I VINTRAS BESLUT OM att alla kvinnor – papperslösa eller inte, ska ha rätt till insatser gällande kvinnofrid.

– Vi har inte haft något fall sedan dess, säger Christin Weikel på Kvinnojouren Ada i Göteborg som är en av få kvinnojourer som hela tiden tagit emot och i den mån de haft plats och möjlighet, gett skydd också åt papperslösa kvinnor.

– Men det handlar inte bara om ett beslut utan också att kvinnor ska känna till att villkoren har förändrats, menar Christin Weikel.

Också i Malmö diskuteras frågan om att ge alla kvinnor tillgång till kommunens kvin-

nofridsarbete. Det vänsterpartistiska kommunalrådet Hanna Thomé betonar starkt yrkesetiken i sammanhanget:

– Alla ska kunna känna sig trygga i mötet med kommunen – att ingen personal i kommunal verksamhet anmäler de papperslösa till polisen eller Migrationsverket.

I valrörelsen drev Hanna Thomé med flera frågan om en frizon i Malmö för papperslösa.

– Vi arbetar stegvis. Det behövs ett förhållningssätt för hela kommunen och dess personal. Vi kan inte bygga ett samhälle på civillikurage hos enskilda, säger hon.

Fler och fler kommuner har nu uppmärksammat frågan om papperslösas rätt till socialtjänstens hjälp och riktlinjer tas fram i allt större utsträckning. Men fortfarande är intresset för frågan relativt litet. Den slutsatsen drar Annika Staaf och Carin Björngren Cuadra.

– Vi har nu gjort en enkät till alla socialsekreterare i Malmö och bara fått in 34 svar. Det är ett outforskat område och samtidigt är det tydligt att intresset för frågan inte är så stort.

– I vården har man lyckats bättre. Där har stora förändringar skett, säger Carin Björngren Cuadra. Komplexiteten i socionomrollen som både hjälpande och kontrollerande försvårar.

– Sedan tror jag att det saknas en säkerhet hos socionomer i deras yrkesidentiteten. Den osäkerheten finns inte bland vårdpersonal.

Joel Timmerbacka och Johan Ulverås ta-

ANNONS

Proffs på problemlösning!

Har du en fråga om placering eller är du bara nyfiken på vårt utbud av tjänster? Kontakta Placeringsfunktionen där Annika Strid gärna svarar på dina frågor. Ring 031- 703 73 48 eller gå in på www.gryning.se

Gryning har ett trettiotal verksamheter i Västra Götalands län och är landets största företag inom hem för vård och boende. Gryning ägs gemensamt av länets kommuner.

BESÖK Gårdavägen 2, Göteborg
POST Box 5154, 402 26 Göteborg
TEL 031-703 39 50 • **FAX** 031-703 73 49

www.gryning.se

Först kläcktes idén att **dokumentera** över internet

sedan föddes vår nya produktidé:

**kvalitetssäkra journal,
dokument och uppföljning**

Våra över 120 nöjda kunder finns inom

**HVB, LSS, familjehem, IFO,
personlig assistans, äldreomsorg**

www.isoxxhvb.se

Nectar Systems AB, 0451-89300

lar i sin uppsats *Syns du inte, så finns du inte – en studie om irreguljära migranter och socialtjänsten*. Om de tysta socialarbetarna. Genom intervjuer med socialarbetare i Göteborg har de tittat på hur arbetet och inte minst synen på papperslösa.

”Det behövs ett förhållningssätt för hela kommunen. Vi kan inte bygga ett samhälle på civilkurage hos enskilda.”

Socionomutbildningen, det sociala arbetets status i samhället och arbetsklimat menar de kan vara orsaker till tystnaden. För samtidigt som det inte förs några direkta diskussioner inom kåren om de papperslösas situation och vad som kan och bör göras, var alla socialarbetare de intervjuade fullt medvetna om den utsatthet som många papperslösa lever under. Men Joel Timmerbacka och Johan Ulverås menar att en förändringsprocess är på gång – tack vare förebilderna inom vården.

– Inom vården har man lyckats opini-
onsmässigt, säger Carin Björngren Cuadra och menar att det krävs en större opini-
on även inom socialtjänsten. Steg ett är att få bort lagen om underrättelseskyldig-
het, menar hon.

– Den ligger som en propp.

brittaabotsi@gmail.com

LÄS VIDARE

Syns du inte, så finns du inte – en studie om irreguljära migranter och socialtjänsten, Joel Timmerbacka och Johan Ulverås, 2011. Om anmälningsplikten vid misstanke att barn far illa, Carin Björngren Cuadra och Annika Staaf, Studentlitteratur 2010.

ANNONS

Med barnet i fokus

Utredning • Behandling • Akut placering

Målsättningen med en behandlingsplacering på FAM-huset är att skapa förutsättningar för föräldrarna att själva kunna ta hand om sitt barn och sin livssituation.

Vid utredningar arbetar FAM-huset efter BBIC, Barns Behov I Centrum. Barnet placeras i mitten - och runt omkring finns de faktorer som påverkar barnets välbefinnande och möjligheter att utvecklas. Med barnet i fokus tar vi därför emot hela eller delar av familjen.

Välkommen att ta en kontakt med oss!

Tel: 033 - 21 01 62 • Fax: 033 - 21 01 63

E-post: fam-huset@fralsningsarmen.se

FAM huset • Hagvägen 11 • 513 32 FRISTAD

www.fam-huset.se

ANNONS

Familjehemspoolen har arbetat med Konsulentstöd familjemsvård sedan 1992.

Konsulenter med gedigen kompetens och erfarenhet. Hög tillgänglighet och en fördelaktig prisbild.

Kontakta vår samordnare
Caroline Wennerholm
0142-121 15
www.familjehemspoolen.com

Familjehemspoolen

Konsulentstöd familjemsvård i mellersta och södra Sverige

Våld i nära relationer...

Utväg Skaraborg är en myndighetsövergripande samverkan i arbetet mot våld i nära relationer.

UTVÄGSMODELLEN – bygger på en helhetssyn när det gäller våldet, familjen, samhället och dess insatser.

Utbildningar anordnas:

- Att leda gruppverksamhet för barn som upplevt våld i familjen inkl. parallell föräldragrupp. Den 7-9 sept samt 7-9 dec i Skövde, 3 dgr.
- Att leda gruppverksamhet för kvinnor som upplevt våld i en nära relation. Den 7-9 sept samt 7-9 dec i Skövde, 3 dgr.

Utbildningar anordnas:

- Att leda gruppverksamhet för pappor som använt våld i familjen. Den 24-25 nov i Skövde, 2 dgr.
- Att leda gruppverksamhet för personer med intellektuell funktionsnedsättning utifrån Studiecirkelsmaterialet "Schyssta relationer". Den 24-25 nov i Skövde, 2 dgr.

För information och anmälan se hemsidan
www.utvag.se

Benda Bilili och Västerbotten

Om rätten att i första hand vara människa, musiker, anställd och först långt ner på listan vara en person med en diagnos eller funktionsnedsättning.

En fredag ser jag filmen om musikerna Benda Bilili på Hagabion i Göteborg. Den utspelar sig i Kongo bland hemlösa människor, flera lever i egengjorda rullstolar. Arbetslösheten är – total. Många tvingas ta sig fram genom tiggeri och kriminalitet.

Var och en för sig skulle de gå under. Men de äger instrument; hembyggen av en konservburk som ger resonans när man knäpper på tråden som är fäst i bunken, en gitarr med en eller två strängar liksom

något att slå på för att hålla rytmen.

De ses på djurparken eller inne i stan för att musicera och skriva texter om natens sömn på kartong och drömmar om att ordna en madrass. Musikens kreativitet gör att de vågar blicka hoppfullt in i framtiden.

Det franska filmteamet följer de hemlösa under fem år och lyckas förmå ett skivbolag att spela in deras musik. När skivan är klar blir de inbjudna till en turné i Europa. Hyllningarna är totala, inte genom

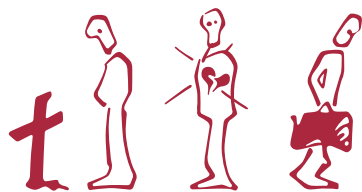
välgörenhet för att de sitter i rullstol eller är psykiskt sjuka, utan därför att skickliga musiker som speglar sina egna liv är oslagbara, där finns ingen tom cymbal.

På måndag kommer jag till Skellefteå för den tredje perioden filminspelning om och

ANNONS

Vill du hjälpa människor i sorg?

**Dödsfall? Skilsmässor? Separationer?
...eller andra förluster?**

CERTIFIERINGSKURS FÖR SORGBEARBETNING

Kursen är utformad för att ge dig de verktyg du behöver för att möta och hjälpa människor i sorg.

Stockholm: 17-21 okt alt. 14-18 nov

Malmö: 24-28 okt

Göteborg: 21-25 nov

08-33 50 40
info@sorg.se
www.sorg.se

Statens
institutions
styrelse SiS

SiS LVM-hem Ekebylund/Östfora

**För kvinnor och män
med missbruksproblem**

Ekebylund har

- utredning
- kvinnoprogram
- individuell behandling
- återfallsprevention
- motiverande samtal

Östfora har

- fysisk rehabilitering
- individuell behandling
- CRA
- återfallsprevention
- motiverande samtal

SiS LVM-hem Ekebylund/Östfora

Avd. Östfora

740 21 Järlåsa

Tfn 018-564 500

Avd. Ekebylund

Skånala

195 96 Rosersberg

Tfn 08-594 306 00

med människorna på Solkraft. Till stor del tillhör de samma skara som i Blenda Bilili. Om de fick mötas skulle många känna sig som systrar och bröder.

Skillnaden är att på Solkraft har alla rätt till ett arbete, med allt vad det betyder för att ingå i en gemenskap och vara behövd. Alla bor bra. Där finns en försäkringskassa, arbetsförmedling, kriminalvård, kommun och landsting som samarbetar runt de enskilda människorna. Det går att leva drägligt. Den som behöver en rullstol har rätt till en sådan. Återinläggningarna hos psykiatrin minskar drastiskt, liksom missbruket av droger och kriminalitet.

Under veckorna i Skellefteå lyssnar jag

till otaliga berättelser om vägen till att erövra värdiga liv, flera har tidigare levt i socialgrupp 17. Ju längre tiden går, desto fler instrument kommer fram. Musik och sång under arbetet med att montera lister, stan- sa plåtbitar, paketera plåster, baka bröd. Det liknar mer och mer en musikal.

Om musikgruppen Benda Bilili kom på besök skulle de troligen börja med att spela tillsammans dygnet runt. Efter någon dag skulle de afrikanska musikanterna undra hur det kommer sig att alla 450 människorna på Solkraft har arbete, att ingen sover på kartong, att alla har mat- rass och bor i egen bostad. Svaren på frå-

gorna är inte givna.

Och hur skulle svaren lyda om svenska politiker på hög nivå frågade samma sak? Ska människor som av samhället betrak- tas som sjuka, men som själva känner sig tillräckligt friska, ha rätten till ett arbete att utföras i egen takt? På Solkraft är man inte sin sjukdom, utan människan, precis som i Benda Bilili.

I Skellefteå har man knäckt koden för människors rätt att vara behövda, inklude- rat alla som från barnsben stämplats med hopplösa diagnoser av oss andra och sam- hället.

leif.a.stenberg@telia.com

<http://www.staffbendabilili.com>

ANNONS

TJUST
BEHANDLINGS
FAMILJER

Möt oss
på
Socionomdagarna
11-12 oktober

Behandlingsfamilj - alternativ till institution

När barnet trivs i sitt sammanhang...

...blir världen begriplig, hanterbar och meningsfull

Tjust behandlingsfamiljer erbjuder socialtjänsten en helhetslösning som ger barn och unga möjlighet för växt och utveckling.

Vår styrka är tillgången till och förmågan att samla de nödvändiga professionerna i samverkan, med utgångspunkt i barnets behov.

Att bo och få omsorg hos Tjust behandlingsfamiljer är att leva ett tryggt vardagsliv, med stabila och nära relationer i behandlingsfamiljens egen hemmiljö. Familjen utgör basen i vardagen.

För professionell vård, utredning, vägledning och stöttning finns ett arbetslag bestående av psykologer, psykoterapeuter, socialpedagoger och socionomer med flera. Alla finns i behandlingsfamiljens närhet. Utifrån barnets eller ungdomens behov formas ett fungerande liv där nya möjligheter växer fram. Det kan finnas behov av att få stöd i skolgången liksom hjälp med att utveckla intressen som ger glädje och bygger självförtroende. Ett annat behov kan vara att gå i psykoterapi. Hör av dig så får du veta mer!

Tjust Behandlingsfamiljer - Behandlar - Handler - Utbildar

Tjust behandlingsfamiljer AB Ängalundsgatan 1B 593 35 Västervik Tfn: 0490-343 46 Fax: 0490-943 10
E-post: info@tjustbehandlingsfamiljer.se Hemsida: www.tjustbehandlingsfamiljer.se

Makt över vardagen

*Lagen om stöd
och service skakas i sina grundvalar*

För Jonas Franksson hänger det på håret.
Han är rädd för att inte få rätt till assistans
vid nästa bedömning – förutsättningen
för jobb och föräldraskap.

Det gäller att bajsas snabbt om man har en funktionsnedsättning. Och att vara stadd vid kassa som personlig assistent, för lön kanske bara kan utgå för tio minuter i taget.

Text: Kenneth Westberg

Bild: Bibbie Friman

Hundratals personer med funktionsnedsättning har blivit av med sin personliga assistans sedan Försäkringskassan ändrade reglerna för behovsbedömning 2007.

Trots att en majoritet av riksdagspartierna säger sig vilja förändra lagstiftningen för att stoppa Försäkringskassan händer ingenting. Försäkringskassan vill till och med gå vidare och införa ytterligare skärpningar och Socialstyrelsen har just tagit fram ett "behovsbedömningsinstrument".

Jonas Franksson, assistansberättigad, pendlar i höst mellan hemmet i Göteborg och jobbet som regissör på Regionteater Väst i Uddevalla. Han har en son i förskoleklass och en dotter som väntar på dagisplats. Han är orolig för att han inte får någon assistans vid nästa bedömning – som omprövas vartannat år.

Jonas Franksson är inte ensam om att hävda att hela assistansens struktur hotas. Adolf Ratzka på Independent Living Institute är rädd för att livet för assistansanvändarna återigen definieras av experter och inte av de funktionshindrade själva – så som avsikten var med den nya lagen.

PERSONLIG ASSISTANS ÄR SEDAN 1994 en insats i LSS, Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade. Målet är att personen ska kunna "leva som andra" i samhället, ha "goda levnadsvillkor" och kunna välja sina assistenter.

För att få assistans ska man behöva hjälp med något/några grundläggande behov som personlig hygien, måltider, på- och avklädning eller kommunicera med andra.

Den som har mer än 20 timmar grundläggande behov/vecka får assistansersättning från Försäkringskassan. Försäkringskassan beviljar därefter även assistanstid för andra personliga behov som städning, matlagning, stöd att arbeta, vara förälder, fritidsintressen. I april 2011 hade 15 924 personer assistansersättning med i genomsnitt 114 assistanstimmar/vecka.

Kommunen kan bevilja personlig assistans till den som inte har 20 timmar grundläggande behov/vecka. I december 2010 hade 3 600 personer kommunal assistans.

Den som fyllt 65 år kan inte få personlig assistans, men man får behålla det man beviljats innan 65.

Försäkringskassan eller kommunen betalar ut en ersättning per assistanstimme. Assistansanvändaren kan sedan anställa sina assistenter själv eller köpa assistans av kommunen, ett företag eller brukarkooperativ.

2010 kostade assistansersättningen från

Jonas Franksson är frilans. I höst jobbar han på Regionteater Väst i Uddevalla.

Försäkringskassan 23,2 miljarder kr, varav kommunerna betalar 4,3 miljarder.

NÄR LSS INFÖRDES 1994 KOM DEN till en början att omfatta cirka 4 000 personer som i genomsnitt hade 65 assistanstimmar per vecka till en kostnad av cirka två miljarder kronor. Men efter år av utredande och beredning råkade införandet också sammanfalla med den ekonomiska 90-talskrisen. Antalet sökanden och assistanstimmar blev flera och kostnaderna ökade samtidigt som "svångremspolitikerna" sved inom hela den offentliga sektorn. Kraven höjdes allt oftare att LSS måste begränsas – innan den ens hunnit verka fullt ut. 2007 fick så Försäkringskassan regeringens uppdrag "att skapa likformighet vid bedömning av assistansersättning".

Det resulterade i att Försäkringskassan beslutade att enbart räkna in "integritetskänsliga delar av grundläggande behov". Det innebär exempelvis att bara den som inte kan föra maten till munnen, tugga och svälja har ett grundläggande behov. Det har däremot inte den som inte kan skära upp sin mat i lämpliga tuggor, något som skapade viss massmedial uppmärksamhet.

Beslut överklagades och i juni 2009 kom en dom i Regeringsrätten som gav stöd till Försäkringskassans nya bedömningar, vilket enligt Tomas Sundberg, verksamhetsutvecklare på Försäkringskassan, gjorde att man också var tvungen att följa de nya tolkningarna över hela landet – tills dess politikerna eventuellt ändrar lagen.

– Om regering eller riksdag inte håller med om domstolsutvecklingen och den uppfattning vi driver får de ändra på lagstiftningen.

FÖLJDEN HAR BLIVIT ATT ALLTFLER varje år blir av med sin assistansersättning. Enligt Försäkringskassan drabbades 57 personer under 2007, 100 stycken 2008, 146 år 2009 och 269 år 2010. Under första halvåret i år togs den bort i 159 fall. Hittills har alltså 731 personer förlorat sin assistansersättning vid förnyad bedömning.

En utveckling som exempelvis Kerstin Hellström, enhetschef på assistansenheten i Årsta – Enskede – Vantör har sett effekterna av. I flera fall har assistansberättigade fått färre assistanstimmar eller fått assistansen ersatt med hemtjänst.

– En kund med 220 timmar per vecka fick

Dottern Maja har inte fått dagisplats ännu och i dag hade barnvakten förhinder, så hon följer med.

sitt beslut indraget och fick i stället hemtjänst i 140 timmar. En annan med 15 timmar assistans per dygn ansökte om flera timmar hos Försäkringskassan, men förlorade istället sin assistansersättning och har idag

”Den enskilde måste ange exakt hur många minuter det tar att sätta sig på toaletten och att torka sig. Tiden att utföra sina behov räknas inte.”

ett kommunalt beviljad assistans som inte täcker behovet.

Sofia Tedsjö, på CJ Advokatbyrå i Stockholm, är specialiserad på LSS. Hon bekräftar att alltför många förlorar sin assistansersättning. Hon är mycket kritisk till att praxis förändras genom domstolsbeslut.

– Om man ska begränsa kostnaderna bör det ske via lagstiftning, inte via domstolar. Så har man inte gjort tidigare i Sverige. På skatteområdet hade man aldrig låtit domstolar förändra innebörden av en lag på det här sättet.

Sofia Tedsjö har sett att även kommunerna tar efter Försäkringskassans tillämpning av grundläggande behov när de beviljar personlig assistans.

– Många kommuner följer Försäkringskassan genom att dela in behoven efter ”integritetskänsliga delar”. Vissa kommuner säger till och med att det ska finnas ett behov på 20 timmar per vecka för att få assistans, fastän kommunerna inte är bundna av den bestämmelsen överhuvudtaget. Den gäller Försäkringskassan och inte kommunerna.

UNDER 2011 HÅLLER FÖRSÄKRINGSKASSAN dessutom på att införa ytterligare begränsningar genom att bara räkna så kallad ”aktiv tid”, när man bedömer de grundläggande behoven, enligt Sofia Tedsjö.

– Det innebär att man endast räknar de aktiva hjälpinsatserna och bortser från tiden däremellan. Vid exempelvis beräkning av hjälpbehovet vid toalettbesök måste den enskilde ange exakt hur många minuter det tar att sätta sig på toaletten och torka sig. Tiden

det tar att utföra sina behov räknas inte in.

Parallellt med de förändrade bedömningarna har Socialstyrelsen och Försäkringskassan utvecklat ett ”bedömningsinstrument för personlig assistans”, klart att tas i bruk den sista augusti i år. Där räknas en persons alla behov av assistanstid i antal minuter.

– Lagstiftningen stadgar att beslut ska fattas i timmar och minuter, säger Lennart Jansson, projektledare på Socialstyrelsen.

Han tillägger att det är upp till handläggaren på Försäkringskassan att bedöma om den enskilde klarar sig utan assistans *melan* olika behov och vad personalen ska göra under tidsperioder när den assistansberättigade inte har ett behov enligt instrumentet.

– Det har talats om ”tid där assistenten är till förfogande”, men det tar inte instrumentet hänsyn till, det ska handläggaren bedöma, säger Lennart Jansson. Instrumentets uppgift är att kartlägga personens alla behov så att de finns dokumenterade.

JONAS FRANKSSON HAR HAFT PERSONLIG assistans sedan 1996. Han använder cirka tolv assistanstimmar per dag. Vid den senaste prövningen bedömde Försäkringskassan

När assistenten är med, utan "aktiv" arbetsuppgift, ska man jobba gratis då?

att han hade 21 timmars "grundläggande behov" per vecka. Han låg alltså precis över gränsen för att få assistansersättning och därmed kvalar han in för assistanstid även för "andra personliga behov". Eftersom han ligger på gränsen känner han sig inte säker på att få behålla assistansersättningen vid nästa prövning, som görs vartannat år.

Med hjälp av assistansen har Jonas Franks-ksson kunnat gå från att arbeta 25 procent hemifrån till att arbeta heltid som journalist och skådespelare och vara småbarnsförälder. Han var bland annat programledare i CP-magasinet på SVT 2004. Han har spelat i en resande teaterensemble som under två års tid gjorde 250 föreställningar runt om i Sverige.

– Jag har kunnat arbeta otroligt intensivt, ibland 20 timmar om dygnet. Det känns lite absurt att min möjlighet att göra det bestäms av hur mycket hjälp jag behöver i badrummet.

Jonas Franksson menar att Försäkringskassans förändring av bedömningarna i as-

sistansen skett parallellt med LSS-kommitténs arbete att hitta besparingar. Han tror att en förändrad hållning i hela socialförsäkringssystemet inverkar, som medfört att assistansen mer och mer ses som lyx.

– Det finns en röd tråd i Försäkringskassans syn på assistans, hårdare tag mot sjuk-skrivningar och bidragsbrott och kravet på arbetslinje, vilket är paradoxalt eftersom assistans ofta är en förutsättning för att kunna arbeta.

REAKTIONERNA FRÅN POLITIKERHÅLL mot förändringarna inom LSS har varit mycket motsägelsefulla. Praktiskt taget alla kritiserar de förändrade behovsbedömningarna och Regeringsrättens dom. Men trots detta förändras inte lagstiftningen. Vänsterpartiet har dock motionerat för en lagändring med krav på en definition av vad grundläggande behov är.

– Det är helt orimligt att hundratals människor mister sin assistans och på kort tid ska ställa om sina liv och kanske söka ny

bostad, säger Eva Olofsson, Vänsterpartiet.

– Lagstiftningen måste ändras eftersom Försäkringskassan är bunden av domar i Regeringsrätten.

Även Lennart Axelsson, Socialdemokraterna, säger sig stödja en förändring:

– Det behövs en lagändring i §9a i LSS där grundläggande behov definieras så att man återgår till hur de bedömdes före 2007.

Miljöpartiets talesperson Agneta Luttröpp vill också ha en lagändring:

– Man har underskattat kostnaderna i assistansreformen från början, men om det finns behov av de här insatserna, får vi rätta oss efter det.

Kritisk till Försäkringskassans nya tolkningar är också Maria Lundqvist Brömster som sitter i Socialutskottet för Folkpartiet.

– Vi måste gå tillbaka till intentionen i lagstiftningen, vi menar att matsituationen och påklädningssituationen är grundläggande behov som ska räknas in i sin helhet.

Men hon har ännu inte fått med sig något av de andra regeringspartierna i sin motion om lagändring.

Ansvarig för funktionshinderfrågor, Äldre- och Folkhälsominister Maria Larsson, Kristdemokraterna, säger sig vilja avvakta Försäkringskassan och Socialstyrelsen innan lagstiftningen kan ändras, liksom övriga partier i regeringen.

– Det går inte att kräva en lagändring nu, anser Margareta Kjellin, Moderaterna. Vi måste avvakta Försäkringskassans utredning av behovsbedömningarna och bedömningsinstrumentet.

DET UNDERLAG SOM POLITIKERNA säger sig vänta på blev alltså klart i sommar. Då meddelade Försäkringskassan också att man överväger att bara räkna *aktiv* tid som assistansgrundande, vilket ju även är grundtanken i behovsbedömningsinstrumentet.

– Vi tolkar exempelvis lagen så att förflyttningar mellan grundläggande behov inte ska räknas, förklarar Tomas Sundberg på Försäkringskassan. I personlig hygien inklusive toalett-situationen ska man räkna tiden förutsatt att saker sker i en följd, i ett sammanhang där assistenten behöver vara närvarande.

Fem minuter för tandborstning, tio minuter för ett toalettbesök, tar man lång tid på sig att uträtta sina behov ska det "bedömas från fall till fall", enligt Tomas Sundberg. Hur arbetssituationen blir tidsmässigt för assistenterna är inget som Försäkringskassan väger in i bilden:

– Vi ska bara fokusera på behovet och inte på verkställandet, det är den försäkrades uppgift att lösa detta tillsammans med anordnaren.

– Vi kommer också att titta närmare på begreppet goda levnadsvillkor i LSS-lagstiftningen och diskutera om vi kan ta fram någon form av måttstock som handläggarna kan referera till.

Det handlar inte om att fastställa ett tak av max antal timmar, enligt Tomas Sundberg, det har man inte stöd för i lagen. Men

Pjäsens Fetto saknar manus och improviseras fram. Många bitar att få ihop.

däremot en diskussion om vad som kan anses ingå i goda levnadsvillkor för personen med funktionsnedsättning.

Men egentligen – det politikerna har att reagera på och agera utifrån är grundbulten inom svensk funktionshinderpolitik, oberoende av både Försäkringskassans och Socialstyrelsens olika tidsstudier:

Ska assistansen bestå av aktiva i förväg i detalj bedömda punktsatser? Eller fungera

som förut med en möjlighet för assistansanvändaren att kunna göra spontana saker och leva ett självständigt liv? Vem ska bestämma över utformningen av enskildas liv?

ADOLF RATZKA VAR INITIATIVTAGARE till STIL 1984, Stockholmskooperativet för Independent Living, som stod modell för assistansersättningen 1994. Idag är han verksamhetschef för *assistanskoll.se* som jämför

assistansanordnare och förmedlar nyheter. Han säger att både socialdemokratiska och borgerliga regeringar upprepade gånger försökt begränsa Försäkringskassans kostnader.

– Men assistansen har ersatt anhörigas arbete och gjort att assistansanvändare kan arbeta, bilda familj och leva som andra. Om den skärs ner övervältras kostnaderna på kommunerna och assistansanvändarna och deras familjer, som får betala med försämrade livskvalitet.

Kostnaderna borde ses i sin helhet menar Adolf Ratzka. Om man ser alltför enögt på Försäkringskassans utgifter missar man att kommunerna i stället får ökade kostnader.

– Det man vinner på gungorna förlorar man på karusellerna, säger Adolf Ratzka. Dessutom har bland annat Socialstyrelsen konstaterat att assistans är mer kostnadseffektivt än kommunala insatser. Hemtjänst är splittrad mellan många olika brukare och mycket av tiden försvinner i restid mellan brukarna.

Om enbart aktiv tid räknas vid behovsbedömning vrids enligt Adolf Ratzka makten ur assistansanvändarnas händer, risken är att det inte längre finns medel att kunna vara arbetsgivare för assistenterna, och möjligheterna att styra sitt eget liv försvinner.

– Det nya behovsbedömningsinstrumentets minuträknande innebär att livet för assistansanvändarna återigen definieras av experter på Försäkringskassan och inte av de funktionshindrade själva.

kenneth.westberg@telia.com

ANNONS

Bidrag och stipendier

Nästa ansökningstillfälle för att söka bidrag och stipendier från CSA och dess fonder är den 1 oktober 2011.

I februari 2011 utdelades från CSA, Centralförbundet för Socialt Arbete 800 500 kr
Socialvårdsförbundets och Hirschs fond 336 800 kr

För mer information, välkommen in på vår hemsida www.csa.a.se

VARA UTAN

En skrift om barn och fattigdom
Boken VARA UTAN av Hans Swärd och Marie-Anne Egerö, 2010

Boken kostar idag endast 37 kronor

Beställ på www.adlibris.com
(Skriv "socialt arbete" i sökrutan längst upp till vänster)

ERSTA
SKÖNDAL
HÖGSKOLA

Uppdragsutbildningar våren 2012

Socialrätt för arbetsledare

- rättssäkerhet och kvalitet inom äldreomsorg, individ- och familjeomsorg och omsorger om personer med funktionsnedsättning, 7,5 högskolepoäng, nätbaserad kurs

Handledarutbildning i psykosocialt arbete

- utbildning i professionell grupphandledning som ger kompetens att bedriva handledning inom olika typer av verksamheter, 3 terminer, 30 högskolepoäng

Mer information och fler kurser finns på www.esh.se/uppdragsutbildning
uppdrag@esh.se eller 08-555 051 19

En grundsyn att värna

Lagen om stöd och service rymmer tanken om ett solidariskt samhälle och allas rätt till goda levnadsvillkor.

Personer med funktionsnedsättning ska kunna leva som andra.

Som Kenneth Westberg visar i artikeln på föregående sidor har grunderna för den utmärkta reformen LSS – som ger människor med allvarliga funktionsnedsättningar rätt till stöd och service – börjat urholkas. Alltför många mister idag sin rätt till personlig assistans. Försäkringskassans tolkning av lagen från 1994 har sedan 2007 blivit allt snävare. Samtidigt chockhöjer många kommuner taxor för omsorg i hemmen och inför avgifter för saker som exempelvis trygghetslarm som tidigare varit gratis.

Ett hårdare Sverige växer fram. För alla som är friska och har arbete har de senaste åren varit strålande. Jobbskatteavdrag och låga räntor har medfört ökad disponibel inkomst för kanske 80 procent av befolkningen, samtidigt som situationen för sjuka och arbetslösa har försämrats kraftigt. De som borde ha första tving på samhällets resurser, de som till följd av ett eller flera funktionshinder har störst svårigheter att leva ett fritt liv, riskerar nu att utsättas för ökad press. Och detta helt utan politiska beslut i Riksdagen om lagändringar i syfte att strama åt villkoren.

MEN SOM PÅ SÅ MÅNGA ANDRA områden tror jag att våra myndigheter är lyhörda för signaler från politiker, opinionsbildare och media. De senaste årens budskap har varit lätta att tolka: Hårdare tag. Det kan gälla allt från vår asylpolitik till kepsar och mobiltelefoner i klassrummen. Och våra domstolar tillämpar regelbundet högre straffsatser än för ett eller ett par decennier sedan. Trots att det begås färre mord än för tjugo år sedan sitter idag nästan fem gånger fler livstidsdömda i våra fängelser. Av de tre ben som vår traditionella narkotikapolitik baserades på – prevention, rehabilitering och straff – återstår snart bara straffet, och de straff som döms ut är högre än någonsin.

Inte minst media har ett ansvar. Mordet – med all rätt – upphov till rubriker, men inte det faktum att antalet mord faktiskt har sjunkit på senare år. Fusk i sjukförsäkringen leder – med all rätt – till skrivelser och debatt, men som bland an-

dra forskaren Björn Jonsson har visat har mycket av talet om ett grasserande bidragsfusk baserats på en blandning av anekdoter och rena gissningar. Även Riksdagsrevisionen har i sin viktiga studie *Vad blev det av de misstänkta bidragsbrotten?* (RiR 2011:20) starkt ifrågasatt den inom regeringen förhärskande uppfattningen att fusk är av mycket stor omfattning.

SANT ÄR ATT LSS HAR VARIT UTSATT FÖR be- drägerier. I ett par uppmärksammade fall har flera personer blivit dömda för att ha fått assistansersättning efter att ha uppgivit falska funktionsnedsättningar. Det har handlat om stora summor, och trots kraven på läkarundersökning finns det givetvis en risk för att företag eller individer, i samarbete med brukaren och den intygsskrivande läkaren, kan tillskansa sig ersättning på felaktiga grunder. Men det vore förödande om ett fåtal fall av organiserad brottslighet skulle misskreditera en stödform som syftar till att ge alla lagstadgade "goda levnadsvillkor" (LSS).

Ur samhällsekonomiskt perspektiv är assistansersättningen en utmärkt modell. När Försäkringskassan drar in stödet har flera studier visat att kostnaderna vältras över på kommunerna, ofta med en högre prislapp. Bristen på helhetssyn är här, som på så många andra områden, skriande, och filosofin tycks mest baseras på mottot: "Bara det inte drabbar mitt konto!"

Det oavlönade arbete som anhöriga utför till stöd åt människor med funktionsnedsättning syns aldrig i några kalkyler. Den personliga assistenten frigör andra människors tid. För många anhöriga, liksom för många individer med funktionsnedsättning, har rätten till personlig assistans inneburit möjligheter att arbeta, tjäna pengar och betala skatt.

Många av dem som anställs som personliga assistenter är unga och har en ganska svag ställning på arbetsmarknaden. Det finns inga krav på särskild utbildning, men det faktum att brukaren själv har sista ordet när det gäller vem som anställs är en spärr mot personer som är olämpliga. Inte minst för många som är nyinflyttade

till Sverige, och som ofta möts av diskriminering på arbetsmarknaden, kan assistansjobbet vara ett bra sätt att leva upp till alliansregeringens arbetslinje.

De personliga assistenterna utgör ingen höginkomstgrupp, men en bra bit över hälften av deras löner flyter tillbaka till den offentliga sektorn i form av arbetsgivaravgifter, inkomstskatter och moms. Och det faktum att de kan förväntas spendera en hög andel av sina inkomster på basvaror gör att de bättre än de rika bidrar till att hålla efterfrågan uppe i en lågkonjunktur. I likhet med hela socialförsäkringssystemet utgör LSS en del av det som ekonomer kallar automatiska stabilisatorer som hjälper till att minska effekterna av en konjunkturedgång.

Men allt kan inte, och bör inte, mätas i kronor och ören. Albert Einstein lär ha sagt: "Allt som är viktigt går inte att mäta, och allt som går att mäta är inte viktigt."

Systemet med personlig assistans skall först och främst ses som ett solidariskt samhälles sätt att förbättra något som är svårsmakbart: livskvalitet.

stefan@devylder.org

STEFAN DE VYLDER är nationalekonom och författare, medlem i SocialPolitiks redaktionskommitté.

Romer särbehandlas

2010 fick två av tre ensamkommande flyktingbarn asyl. Men inte ett enda barn från Serbien. Det konstaterar Maria Björkqvist, överläkare vid Örebro Universitetssjukhus på SVT Debatt 2001-09-06.

De flesta barn från Serbien är romer, men det syns inte i Migrationsverkets statistik.

Hon fann också att handläggningstiderna för dessa barn i snitt var 79 dagar jämfört med 146 dagar för alla.

"...hur kan man klara en fullvärdig utredning av romska barn som levtt oregistrerade under broarna i Belgrad på halva den tid som motsvarande process tar för barn från Afghanistan eller Somalia?" frågar sig Maria Björkqvist och hävdar:

"De ensamma romska barnen hanteras i klump och får nästan automatiskt avslag."

Maria Björkqvist tar ett eget aktuellt exempel:

"Ensamkommande romsk tonårsflicka (16 år) från Ser-

bien med svår tuberkulos. Sett pappa skjutas och några år senare mamma våldtas och föras bort av främmande män.

Därefter levtt som gatubarn i Belgrad och bl.a blivit utsatt för gruppvåldtäkt av uniformerad polis.

Avslag på ansökan om asyl i alla instanser med motivieringen att hon borde gått till andra poliser i hemlandet och anmält övergreppen. (...)

Var lägger myndigheterna ribban för ett barns skyddsbehov? Var finns genusaspekterna?" frågar Maria Björkqvist.

Att värdera barns berättelser i fall av mord, våldtäkt och människorov sköts normalt i svenska brottsutredningar av specialutbildad polis, socialtjänst och barnläkare i samverkan, påtalar Maria Björkqvist: "Migrationsverket tar alltså på sig en expertroll som man inte besitter."

SVT Debatt 2001-09-06: Migrationsverket mörkar statistik om romska barn

Vad händer med sfi?

Sfi-undervisningen, svenska för invandrare, föreslås i en utredning bli tidsbegränsad. Utbildningen måste påbörjas inom ett år, pågå under högst två år och rätten att delta i sfi ska upphöra helt efter fyra år.

Det kan slå mot kvinnor med studieuppehåll för graviditeter och ansvar för barn, skriver DO i sitt remissvar. Det kan minska kvinnors möjligheter att etablera sig i samhället.

Personer som har en funktionsnedsättning som gör att de behöver mer tid för att tillgodogöra sig utbildningen, måste också kunna få förlängd studietid, anser DO. Tid för snabb, flexibel inlärnin (SOU 2011:19)

Saknas vårdpersonal

Rädda Barnen har listat länder med bäst utbyggd hälso- och sjukvård för barn. Bäst är Schweiz, tätt följt av Finland. Sverige rankas sjua i världen, men sämst i Norden.

I botten finns länder som Tchad, Somalia och Etiopien där en stor del av befolkningen inte har tillgång till någon professionell vård alls, med hög barnadödlighet.

Det behövs 3, 5 miljoner läkare, sjuksköterskor, barnmorskor och annan vårdpersonal.

Tummar på säkerhet

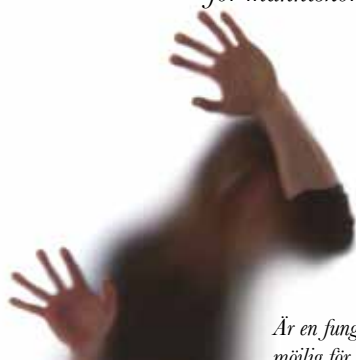
I maj i år klämdes en polsk byggnadsarbetare till döds vid bygget av citybanan i Stockholm. Tillförlitliga uppgifter om antalet allvarliga arbetsolyckor saknas, eftersom många av dem som arbetar tillfälligt här inte omfattas av svensk socialförsäkringslagstiftning.

I en LO-rapport 2010 om tre större infrastrukturprojekt framkom att nära hälften av yrkesarbetarna var anställda av utlandsregistrerade underentreprenörer eller bemanningsföretag. Olycksfrekvensen låg på en nivå två eller tre gånger så hög som genomsnittet för anläggningsarbete i Sverige.

ANNONS

Framtid utan kaos?

för människor som ingen vill se

Är en fungerande framtid möjlig för människor med komplexa beteendestörningar? Vårt arbete visar att utveckling kan ske mot alla odds.

Vi hjälper dig som handläggare på kommunen eller inom den rättspsykiatriska vården. Vi kan vara ett komplement eller det stöd ni behöver för att på sikt kunna hjälpa människor tillbaka till ett fungerande liv i samhället

Hur är det möjligt?

På Inagården arbetar vi för att synliggöra dessa människors behov och hjälpa dem till ett fungerande liv utan kaos. Vi har utvecklat en modell som visat sig ge fantastiska resultat. Vårt fokus ligger på att se och utveckla varje individ efter hans eller hennes unika förutsättningar.

Inagårdsmodellen® bygger på:

- Daglig aktivitet och social träning
- Utveckling av intressen och fortbildning
- Tydlig struktur, normal dygnsrytm & hälsa
- Hög personaltäthet och adekvat medicinering
- Specialistkompetens
- Löpande kontakt med hemkommun och anhöriga
- Utslussning och handledning inför flytt till hemkommun

Besök oss på Socionomdagarna

Den 11-12 oktober kommer vi att delta vid Socionomdagarna i Stockholm. Ta chansen att lyssna till Göran Fransson, specialist i allmän psykiatri och rättspsykiatri, Inagården.

Göran kommer att tala om problem och möjligheter vid placering av människor med komplexa beteendestörningar.

Du hittar hans föreläsning under pass 6, kl 16.00, dag 1.

Besök oss där eller kontakta oss direkt för mer information eller ett personligt möte. Du når oss på www.inagarden.se eller telefon: 0292-508 76

inagården

Män måste förstå att de också skulle vinna på att vi var jämställda, säger Annika Ronneland, Madeleine Lind och Elin Berg Trygstad.

Makt bakom vå

ld

Kvinnor i beroendeställning är dubbelt utsatta

Ingen slår väl en kvinna med funktionsnedsättning! Varken omgivning eller myndigheter vill se våldet. Det gör det extra svårt att anmäla en person man är beroende av eller bryta upp från en våldsam partner. Men det går.

Text: Malena Sjöberg

Bild: Bibbie Friman

– Kvinnors underordning i samhället leder till övergrepp mot oss precis som mot andra kvinnor, säger Madeleine Linder och Elin Berg Trygstad. Funktionsnedsättningen gör oss särskilt sårbara för våldet riktas ofta just mot den.

Båda har blivit utsatta för våld av män de levt med. Madeleine Linder är lärare i genusvetenskap på Kvinnofolkhögskolan i Göteborg. Mannen utnyttjade hennes synskada och skapade situationer som var svåra för henne att ta sig ur. Sedan övergick han alltmer till rent våld.

Sista gången Elin Berg Trygstads man utsatte henne för våld låg hon medveten i lägenheten i ett dygn innan hon fick vård. Nu har hon epilepsi, en hjärnskada och en whiplashskada. Hon är ingenjör men kan inte yrkesarbeta på grund av sina skador.

Kvinnor med funktionsnedsättning är inte en homogen grupp, deras livssituation skiljer sig lika mycket åt som andra kvinnors. De flesta känner sig inte mer utsatta för våld än andra kvinnor utan lever fria, självständiga liv i goda relationer. Men det finns faktorer i tillvaron som delas av många och som gör sårbarheten större i en våldssituation.

Madeleine har flera gånger mött föreställningen att alla män som lever med kvinnor med funktionsnedsättning är goda. "Tänk vad han är snäll som tar hand om dig". Hon

**"Gå du hem till honom
och baka något gott till
kaffet så ska du se att det
blir bra, sa den kvinnliga
polisen."**

har också upplevt hur omgivningen blundar och inte tar våldet på allvar. "Om du anmäler honom blir hans liv förstört", sa någon när hon berättade om hur hon hade det hemma. Och hon blev inte trodd när hon ville polisanmäla sin man. "Gå du hem till honom och baka något gott till kaffet så ska du se att det blir bra", sa den kvinnliga polisen.

Grundorsaken till våldet mot kvinnor med eller utan funktionsnedsättning är densamma, poängterar Elin och Madeleine:

– Makt! Men en funktionsnedsättning innebär ofta en dubbel underordning. Beroendet av hjälp från omgivningen och dålig ekonomi bidrar till att öka sårbarheten.

– Att bli utsatt för våld kan snabbt bryta ner en kvinnas självkänsla, särskilt om hon är beroende av den som utövar våldet. Och

det går ännu lättare om självkänslan redan är bräcklig och det är den hos många kvinnor med funktionsnedsättning.

Kvinnor med funktionsnedsättning har högre utbildning än män med funktionsnedsättning (precis som kvinnor i allmänhet har högre utbildning än män). Men det är ändå många som inte har någon utbildning efter gymnasiet. Det är svårt att få jobb när man har en funktionsnedsättning och många är rädda för att skaffa sig studieskulder. Konsekvensen blir att många kvinnor är ekonomiskt beroende av en man.

– Det sänker självkänslan, om man inte har något jobb räknas man ju inte riktigt, säger Elin Berg Trygstad.

Många kvinnor har svårt att förhålla sig till dagens kvinnliga utseendeideal och det kan påverka självbilden särskilt mycket för den som tycker att hon inte har en chans att leva upp till idealet.

– Vilken bild av Kvinnan har vi i dag? Ja, inte tänker någon i alla fall på sådana som

re, men jag tröttnade på att få chaufförens telefonnummer på en lapp och en hand på låret. De tror kanske att vi som åker färdtjänst inte kan få någon man och är mer tillgängliga än andra.

Om man har ett omfattande rörelsehinder tvingas man vänja sig vid att andra människor rör vid ens kropp, hjälper en att klä av sig, duscha, gå på toaletten. De flesta kan säga ifrån om någon överskrider gränsen för respektfull beröring, men inte alla.

ATT HA EN FUNKTIONSNEDSÄTTNING som innebär att man är beroende av en eller några få personer som känner en väl för att kunna kommunicera med omgivningen, ger en särskild sårbarhet. Om man blir utsatt för övergrepp av exempelvis sin sambo, en annan anhörig, en assistent eller personal i en gruppbostad, får man kanske inte en chans att berätta för någon annan. Därför ska det aldrig vara bara en person som hjälper den som behöver mycket assistans.

Annika Ronneland arbetar med kvinnofrågor i föreningen Grunden i Göteborg, som ägs och drivs av personer med intel-

lektuella funktionsnedsättningar.

– Om man har en intellektuell funktionsnedsättning kan det vara särskilt svårt att inse att den man är kär i utnyttjar ens svårigheter, menar Annika Ronneland. Och om man inte vet vad som är våld och övergrepp vet man inte att man har rätt att säga nej.

Hon bor i egen lägenhet, men bodde tidigare i gruppbostad. Hon ifrågasatte att det ibland var manlig personal som hjälpte kvinnor att duscha. Några av kvinnorna kunde inte tala, och ingen frågade dem om det var okej för dem att få hjälp av män.

– Vuxna med intellektuella funktionsnedsättningar måste respekteras som vuxna. Personalen måste respektera att de är kvinnor och män de har att göra med, säger Annika Ronneland. Hur ska vi annars lära oss att kräva att bli respekterade som vuxna?

Studier har visat att:

- sex av tio kvinnor med intellektuella funktionsnedsättningar har utsatts för sexuella trakasserier i vuxen ålder.
- en kvinna av tio har våldtagits av en man som hon inte haft ett sexuellt förhållande med.
- en av fyra har utsatts för våld eller tvång av en partner.
- en av tre har blivit slagen innan hon fyllt 15.
- en av fem har tvingats till sex före 15 år.
- en av fem kvinnor har försökt ta sitt liv.

ANNIKA BLEV VÅLDTAGEN TVÅ GÅNGER av samma kille när hon gick i gymnasiet. Första gången berättade hon det inte för någon. Hon skämdes och trodde att det var hennes fel. Men andra gången berättade hon det för sin mamma och de gick till polisen och an-

mälde honom. Många som har intellektuella funktionsnedsättningar går inte till polisen när de råkar ut för övergrepp därför att ingen har berättat att man ska göra det.

Andra vågar inte polisanmäla. De är rädda att inte bli trodda. De har kanske svårt att föra sin egen talan och kan inte formulera var gränsen går för en kränkning. Då måste det finnas kunskap om vad det innebär att ha en intellektuell funktionsnedsättning både hos polis och domstolar – för att rättssäkerheten ska vara lika för alla. Annars utsätts människor för ett övergrepp till. Av samhället.

– För oss som har intellektuella funktionsnedsättningar handlar det om att få bli både jämställda och jämlika, att bli sedda som vuxna kvinnor och män och inte bara som funktionshindrade. Vi vill leva vanliga Svenssonliv och det kämpar vi för varje dag, säger Annika Ronneland.

PÅ FRÅGAN VAD SAMHÄLLET BEHÖVER göra för att minska våldet mot kvinnor med funktionsnedsättning och för att stödja dem som råkar ut för våld svarar Elin Berg Trygstad utan tvekan:

– Inse att våldet finns, få bort skygglapparna. Och så måste vi få männen att förstå att de också skulle vinna på att vi var jämställda.

Elin var med och arbetade i projektet *Mäns våld mot kvinnor med funktionsnedsättning* som drevs av organisationen Forum Kvinnor och Funktionshinder, och som avslutades förra året. Projektets syfte var främst att få handikapprörelsen att prioritera frågan om våld och att samarbeta med kvinnojourerna för att förbättra stödet.

Både Elin och Annika har varit delaktiga i projektet *Dubbelt Utsatt* som handlar om våld mot kvinnor med funktionsnedsättning. Bakom projektet står Bräcke Diakoni i Göteborg. Projektet har bland annat ordnat utbildning för kvinnojourerna och granskat tillgängligheten där. Kvinnor med rörelsehinder kan ofta inte ens komma in och döva kvinnor kan inte ringa dit. Jourerna har ofta svårt att ta emot kvinnor med intellektuella eller psykiska funktionsnedsättningar, det saknas kunskap och resurser.

Kommunerna måste ge kvinnojourerna ekonomiska möjligheter att ta emot alla kvinnor som behöver hjälp och beskydd, anser Elin, Madeleine och Annika.

malena@algonet.se

LÄS VIDARE:

Slagen. Ordlös. Maktlös. Utvecklingscentrum Dubbelt utsatt. Bräcke Diakoni, 2010. Var tredje kvinna. Mäns våld mot kvinnor med funktionsnedsättning. Malena Sjöberg. Forum – Kvinnor och Funktionshinder. 2010.

Våldsutsatthet bland kvinnor som vänder sig till psykiatrisk vård. Anita Bengtsson-Tops. Nationellt centrum för Kvinnofrid. 2011.

”Det måste finnas kunskap om vad det innebär att ha en intellektuell funktionsnedsättning hos polis och domstolar för att rättssäkerheten ska vara lika för alla”

jag, en liten blind tant i femtioårsåldern, säger Madeleine Linder. Men våldet mot kvinnor gör ingen skillnad på ålder och utseende, det slår mot kvinnor i alla livssituationer.

Mest sårbara är de som vill dölja sin funktionsnedsättning, anser Madeleine Linder. Hon har mött kvinnor med synskada som inte vill använda sina hjälpmedel för att de det gör skadan tydligare för omgivningen. De gör sig hellre beroende av mannen de lever med för att klara sig praktiskt och ta sig fram.

– Om en kvinna inte kan ta sig någonsans på egen hand, hur ska hon då kunna lämna en destruktiv relation.

Madeleine har själv varit i den situationen. Hon gjorde hon allt för att dölja att hon blev slagen. När våldet pågick som värst gick hon en massörutbildning. Man skulle byta kläder inför lektionerna, så när hon kände att hon hade fula blåmärken på kroppen stannade hon hemma. Det är så lätt att bli hjärntvättad om man både är kär i en man och beroende av honom. Madeleine minns hur påverkad hon blev av sin man eftersom hon på många sätt beundrade honom.

– Till slut tänkte jag som han. En gång hade jag köpt en klänning med en väninna som småråd. Han sa att den var ful och jag gick genast och bytte den.

Taxi som kör för färdtjänsten kommer ofta på tal när kvinnor med funktionsnedsättning berättar om våld och kränkningar. Elin Berg Trygstad har rätt till färdtjänst eftersom hon har svårt att åka kommunalt på egen hand, men har ändå slutat åka färdtjänsttaxi. Nu åker hon spårvagn med sin sambo som stöd.

– Jag brukade sitta i framsätet därför att benutrymmet är större och nackstödet bättre

Skogens beska guld

Det verkar som om lingon och blåbär på bordet är viktigare än arbetsrätt och mänskliga rättigheter för gästande bärplockare. Vi köper och mumsar i oss utan att ifrågasätta.

Så var det dags igen. I Munkfors spärrade uppretade strejkande rumänska bärplockare av Skolgatan den 25 augusti. Än en gång hade svenska företag lurat hit arbetskraft, som de betalat oskäligt låga löner – 50 euro (cirka 540 kronor) om dagen, under förutsättning att de var och en plockade 70 kilo lingon. De lyckades plocka 20. (Värmlands Folkblad 25/8).

Och Västerbottens-Kuriren har åter in-

tervjuat thailändska bärplockare som inte fått den avtalsenliga lönen. I Hälsingland sitter personer häktade för människohandel med bärplockare. Tidigare i år övergavs 17 bulgariska bärplockare i Söderhamn och sju på Moheds camping av en spärlost försvunnen arbetsgivare.

De strandade bulgarerna kunde så småningom återvända på socialförvaltningens bekostnad. I Munkfors fick rumänerna 50

euro var för omkostnader och reste hem.

Några i raden av årets larmrapporter.

Förra året var det 200 kinesiska bärplockare som utan mat eller vatten vandrade de tre milerna från Långsjöby till Storuman med handtextade skyltar med Help! och SOS på. Deras lön var så låg att de skulle behöva plocka 40 kilo bär om dagen för att bara resan skulle gå runt.

I radio har vi hört Randi Mossige Norheim följa konflikten mellan en försvunnen företagare och vietnamesiska bärplockare. Fortfarande i vintras var de skuldsatta för resan hit och flera hade fått gå från hus och hem i Vietnam. (Vredens blåbär, P1, SR)

MIGRATIONSVERKETS STRÄNGARE regler med garantilön för anställda i bemanningsföretag skulle stävja missbruket, men de har visat sig alltför lätta att kringgå. Avtalet gäller för det första inte EU-medborgare som rumäner och bulgarer, eftersom det råder fri rörlighet inom unionen. För det andra har bemanningsföretag lurat till exempel thailändska bärplockare att skriva på ett avtal om garantilön, men därefter ett annat där de avsäger sig garantilönen. (Dagens Nyheter den 29 augusti).

Lika säkert som bären mognar i augusti, lika självklart har det blivit att människor luras hit till oskäligt underbetalda arbetsuppgifter eller rent slavarbete.

Vilken människosyn ger detta uttryck för? Hur kan det fortgå? Så länge vi köper billiga bär utan att fråga vem som plockat och under vilka villkor, så länge kommer bemanningsföretagen att exploatera människor från Europas fattiga länder och tredje världen. Money talks.

joacim.blomqvist@gmail.com

JOACIM BLOMQVIST är
frilansskribent i Malmö

Bild: Paul-Erik Lillholm Rosenbaum, Scanpix

Varje år lockas bärplockare hit av fagert tal om guld och gröna skogar.

Egyptens öve

*Vågar de hoppas
på en framtid efter
revolutionen?*

Tidigare brydde myndigheterna sig knappast om storstädernas uppskattningsvis 100 000 gatubarn. Droger, våld och sexövergrepp har varit deras vardag. Hur blir det i det "nya" Egypten?

Text & bild: Bengt Sigvardsson

För cirka ett år sedan stormade egyptisk polis lägenheten där 10-åriga Khaled Muhammed Hassan bodde med sina föräldrar och tre bröder i ett av Kairos slumområden. Hans föräldrar och äldste bror greps.

– De förtjänade att bli gripna. De sålde knark och stal grejer, säger Khaled med en axelryckning.

Khaled och hans bröder lämnades vind för våg. Nästa dag intog föräldrarnas pundarpolare lägenheten och kastade ut dem. De hade ingenstans att ta vägen. Ingenstans att söka hjälp.

– Varför skulle någon hjälpa oss? Det var ju mammas fel att hon hamnade i fängelse. Det här är Egypten – här slåss var och en för sitt eget bröd. Myndigheterna hade nog helst sett att vi dog, säger Khaled.

Bröderna sällade sig till Kairos cirka 50 000 gatubarn. På nätterna sov de under en järnvägsbro. På dagarna samlade de plast och kartong som de sålde till återvinning. Det var sällan de fick behålla sina surt förvärvade småslantar.

– Så fort vi hade mat eller pengar blev vi knivränade av äldre killar, men det kanske var bra. Det höll oss borta från droger, för de snodde allt – precis allt, säger Khaled.

EFTER FEM MÅNADER SNOKADE DERAS gifta storsyster upp dem och kontaktade organisationen Caritas som är en del av ett NGO-nätverk som arbetar med gatubarn. Nu har de bott i sju månader på Caritas natthärbärge i Kairoförorten Giza. På dagarna får de skriv- och läsundervisning samt deltar i olika aktiviteter på organisationens dagcenter med ett 30-tal andra gatubarn i åldrar-

argivna barn

na 5 – 17 år. Vissa av dem är föräldralösa, andra har rymt, en del har slängts ut hemifrån. Efter nio månader på centret är målet att barnen ska integreras med sina familjer, eller hos nära släktingar.

– Jag kanske kan bo hos min systers familj, men jag vet inte säkert, säger Khaled.

VI SITTER I CENTRETS PRUNKANDE trädgård. Det är bokstavligen en oas bland de hafsigt byggda flervåningshusen i tegel som breder ut sig mot Gizapyramiderna. På bara några årtionden har Kairos befolkning fördubblats till 20 – 24 miljoner invånare, framför allt genom inflyttning från landsbygden.

Omkring 15 miljoner av Egyptens 80 miljoner invånare uppskattas leva i något av landets 1 100 slumområden där 90 procent av landets cirka 100 000 gatubarn har växt upp. Fattigdomen är utbredd. Hela 40 procent av befolkningen uppskattas leva på – eller under – två dollar per dag.

Under Mubaraks 30-åriga diktatur hölls de fattiga massorna i schack av en brutal polis-kår och säkerhetstjänst. Med facit i hand var det bara en tidsfråga innan revolutionen skulle komma, vilket den gjorde den 25 januari i år. Den 11 februari avgick Mubarak. Landet styrs nu av en militärledd övergångsregering fram till parlamentsvalen senare i höst.

– Jag hoppas att vi får en regering som visar barmhärtighet och respekt för oss, inte arresterar oss bara för att vi inte har någonstans att bo. På gatan kändes det som om jag inte var en människa – bara ett problem, säger Khaled.

KHALED HAR STORA FRAMTIDSPLANER

– Jag ska se till så att det blir ett slut på min familjs tragiska historia. Jag ska jobba och spara pengar för att plugga till advokat på universitetet. Sedan ska jag hjälpa min mor

På Caritas dagcenter går barnen i skolan och lär sig läsa, skriva, räkna – och sjunga.

att komma ut ur fängelset, avslutar han.

Det finns inget nationellt program för att hjälpa gatubarnen, trots att de syns överallt i Egyptens storstäder där de säljer vykort, tigger och putsar skor på gatorna. Polisens respons är att köra bort dem. Ibland arresteras de, men släpps vanligen ut på gatan igen efter någon dag. Enligt flera uppgifter utnyttjas gatubarn ofta sexuellt av både av poliser, andra gatubarn och torskar.

– Det är vanligt att de prostituerar sig.

Äldre killar och tjejer är hallickar åt yngre flickor, säger Nora Thomas som är volontär på centret.

MAJORITETEN AV BARNEN PÅ CENTRET är killar, men det finns även några tjejer som nyss har kommit dit. Nora ber mig att inte prata med dem.

– Nästan alla flickor har utsatts för sexuella övergrepp. Vår psykolog har inte pratat med dem än, men de bär med stor san-

Kairoförorten Ezbeth el-Nakhl är ett av mer än 1000 slumområden i Egypten.

Khaled vill jobba och spara pengar så att han kan studera till advokat på universitetet.

nolikhet på trauman, säger hon.

Även pojkar prostituerar sig och utnyttjas sexuellt. 15-åriga Saad Ahmad tog sig till Kairo som 10-åring, när hans föräldrar hade dött. Fram tills för ett år sedan levde han på gatan och försörjde sig på olika småjobb.

– Mitt största problem var de äldre killarna. De försökte döda mig flera gånger, berättar han.

Saad svarar undvikande på varför de ville döda honom. Till slut kommer det fram

att det var för att han gjorde motstånd när de försökte våldta honom.

Drogmissbruk är utbrett bland gatubarnen, framförallt limsniffning. Man ser dem ofta sniffa lim ur plastpåsar helt öppet eller ligga utslagna på trottoarerna med tomma, glansiga blickar.

– Jag provade också att sniffa lim, men det finns även andra droger. Många äldre killar tvingar yngre barn att sälja knark, säger Saad.

Nora berättar att om inte gatubarnen får

hjälp tidigt så antingen dör de eller blir heltidskriminella.

– Limsniffning är oerhört skadligt. Samtidigt blir barnen inte fysiskt beroende av lim, så de behöver inte läggas in på avgiftning, säger Nora.

SAAD BOR PÅ CENTRET där han jobbar som städare. Han har bara två önskningar.

– Att jobba, det spelar ingen roll med vad, och att köpa en dator. Revolutionen bryr jag mig inte om. Inget kommer att förändras. Det kommer bara att bli värre, säger han.

Centret har mobila team som söker upp barnen på gatan. De erbjuder medicinsk hjälp, rådgivning och information om hur de kan få hjälp. För att få plats på natthärbärget måste barnen först tillbringa en tid på dagcentret.

– Det är inte alla som vill ha hjälp, de föredrar det fria livet på gatan. Det händer att de rymmer från natthärbärget och tar andra barn med sig. Därför är det viktigt att kolla om de är motiverade, berättar Emad Talat som är socialarbetare på Caritas.

ALLA BARNEN HAR ANTINGEN HOPPAT AV

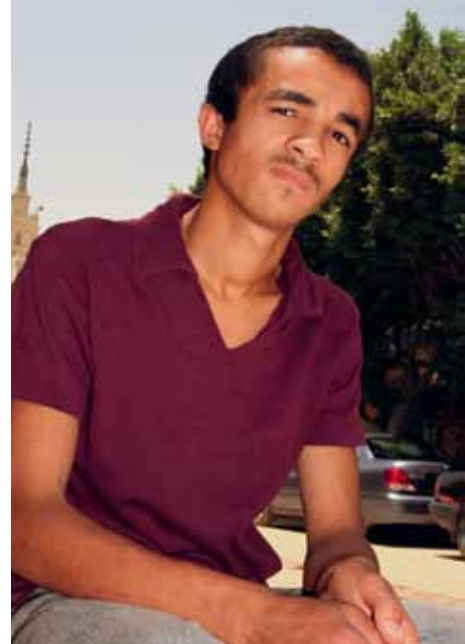
– eller aldrig gått i – skolan. Målet med undervisningen på centret är att de ska integreras i vanliga skolor så småningom. Ett problem är att många saknar personliga dokument, vilket krävs för att få börja i statliga skolor. Cirka 300 000 barn saknar id-handlingar i Egypten eftersom deras föräldrar inte vet hur man registrerar dem efter födseln. I vissa fall finns barnens id-handlingar hos familjerna eller andra släktingar. Ca-

Många barn deltog i demonstrationerna på Tahrir-torget i Kairo.

Emad Talat är socialarbetare, Nora Thomas volontär på Caritas center.

Saad Ahmad levde i fyra år på gatan.

ritas besöker barnens familjer för att kolla upp detta och för att förbereda dem på att ta emot sina barn igen.

– Men det är inte alla som vill ha tillbaka sina barn. De kan inte försörja dem eller så bryr de sig inte om dem, säger Nora.

Mycket fattiga föräldrar kan få mikrolån. Beror motviljan på något annat erbjuder Caritas psykologhjälp eller rådgivning. Man undviker att blanda in myndigheterna.

– Då är risken stor att barnen hamnar på statliga barnhem som inte är bra. Är de inte redan kriminella blir de det där, säger Nora.

MAGDY GARAS, CHEF FÖR CARITAS i Egypten, liknar de statliga barnhemmen vid förvaringsplatser.

– De utestänger barnen från det riktiga livet, säger Magdy Garas.

– Vi borde ha samma system som i vissa europeiska länder där föräldralösa barn kan bo hos värdfamiljer eller bli adopterade, säger han.

Men religiösa regler i familjelagstiftningen sätter käppar i hjulet.

– Islam tillåter inte adoption eller integration av barn i familjer som de inte är nära

släkt med. Jag anser att det bästa för barnen ska stå över allt annat och hoppas på en radikal förändring när det gäller detta. Vi behöver ett öppnare och mer sekulariserat samhälle, säger Magdy.

Han vill se såväl ekonomiska och politiska som sociala reformer i Egypten efter revolutionen.

– Dessa barn är en tillgång, enda anledningen till att de är på gatan är att de inte har en stabil familj. De är uppvuxna i slummen där det inte finns något normalt liv, folk är fattiga och negligerade. Vissa män har två,

ANNONS

- **Vi välkomnar familjer, barn med föräldrar samt familjer som väntar barn.**
- Vårt behandlingsarbete sker dygnet runt i en miljöterapeutisk anda och utgår från en systemteoretisk grundsyn.
- **Vi arbetar för en positiv, bestående förändring som vi tror utvecklas bäst om man själv är en aktiv del av förändringsprocessen.**
- Behandlingsarbetet utgår från individuella genomförandeplaner.

Läs mer på www.kangurun.se

Gråbrödragatan 9
532 31 Skara
Tel 0511 – 34 66 70
info@kangurun.se
www.kangurun.se

”När en familjemedlem mår psykiskt dåligt behöver ofta hela familjen hjälp och stöd”.

Sofiaängen är en psykoterapeutisk dagverksamhet på Södermalm i Stockholm. Vi vänder oss till ungdomar mellan fjorton och tjugofem år med psykiska och sociala problem, psykiatriska och neuropsykiatriska diagnoser. Ungdomen får individuell psykoterapi två gånger per vecka och familjeterapi en gång per vecka.

Skola och behandling

Sofiaängens friskola bedriver en individuellt anpassad undervisning på grundskole- och gymnasienivå. Skolundervisningen bedrivs i kombination med Sofiaängens behandlingsprogram och i vissa fall med riktade stödinsatser. I samarbete med BoA Mellanvård kan vi dessutom erbjuda tonåringen boende - antingen i kollektiv på Södermalm eller också i egen träningslägenhet.

Sofiaängen är en HVB-enhet med tillstånd av Länssyrelsen. Alla våra behandlare har steg 1-utbildning. Flera är legitimerade psykoterapeuter.

För mer information, besök www.sofiaangen.se eller ring 08-428 86 50 och prata med Henrik Lennartsson, verksamhets chef, eller Cecilia Strömberg, som är rektor.

Sofiaängen
BEHANDLING & SKOLA

11-åriga Dania och 10-åriga Amira är nya på centret.

– Vi behöver sociala och politiska reformer.

tre fruar och massor av barn som de inte kan ta hand om. Familjerelaterat våld är utbrett, likaså drogmissbruk och skilsmässor. Att barnen rymmer och lever på gatan är ett resultat av detta kaos, säger Magdy.

MYCKET TYDER PÅ ATT RADIKALA islamistiska partier kommer att skörda stora framgångar i de kommande parlamentsvalen. Islamister har krävt att flera lagar om kvinnors rättigheter ska tas bort eftersom de ses som icke-islamiska och ett verk av Hosni Mubarak's fru Suzanne.

– Under Mubarak levde vi i en diktatur, men det fanns saker som var bra. Suzanne Mubarak jobbade till exempel mycket för att förbättra situationen för barn och kvinnor. Hon var ansvarig för Nationella Barn- och Moderskapsrådet (NCCM) i regeringen och såg till att det fanns fonder för olika program. Hon låg även bakom många kampanjer om barns rättigheter i medierna. NCCM är nu upplöst, men dess struktur finns kvar under Hälsoministeriet, berättar Magdy.

Nu lobbar Caritas och andra NGO:s för

att NCCM:s program ska innefatta direkta åtgärder för att hjälpa barnen på gatan, men även preventivt arbete för familjer i riskzonen.

– Jag vill att NGO:s slutar slösa så mycket pengar på konferenser, broschyrer och annat. De pengarna bör gå direkt till att hjälpa gatubarnen istället. Nu är vi fria att prata öppet om samhällsproblem. Alla – ministerier som NGO:s – måste samarbeta för att barnen ska få en bättre framtid i det ”nya” Egypten, avslutar Magdy.

bengt_report@yahoo.se

ANNONS

»De såg det friska i mig«
Klient på IRIS UTVECKLINGSCENTER

Sedan 1986 erbjuder vi individuell behandling för människor med läkemedelsberoende/missbruk och psykisk ohälsa. Vi finns i Mulsjö, Enköping, Stockholm, Göteborg och Jönköping. Läs mer om oss och våra behandlingar på www.irisutvecklingscenter.se.

Iris
UTVECKLINGSCENTER

BillsBo Välkommen att besöka oss på Socionomdagarna 11-12 oktober!

Välkommen att lyssna till Malin Plaenge den 12 oktober som på Socionomdagarna föreläser om .. **1**

Genusperspektiv i missbrukarvården

Om hur föreställningar om kön påverkar insatser och förhållningssätt inom socialt arbete - ett idag eftersatt område inom bl.a. missbrukarvården jämfört med samhället i övrigt.

Föreläsningen beskriver också resultatet av den senaste forskningscirkeln som bedrivits på Bills Bo och som ger dig verktyg på praktiskt implementering i den dagliga verksamheten.
(Utsatt och maktlös? Föreställningar om kön i missbrukarvården; Rapport-2010)

2

Bills Bo & Utbildningsgård är en miljöterapeutisk HVB-verksamhet som vänder sig till missbrukande flickor/kvinnor i åldrarna 16-22 år.

utifrån sina egna behov och förutsättningar. **A**

Kunskapsutveckling och kvalitetssäkring genom handledning, utbildning och utvärdering utgör viktiga utvecklingsinstrument i organisationen. **5**

I år firar vi 25 årsjubileum och har i vår verksamhet utvecklat ett tydligt genusperspektiv.

3

På Billsbo skapas förutsättningar för unga missbrukande kvinnor att bryta gamla destruktiva livsmönster och utveckla nya livsstrategier

Bills Bo & Utbildningsgård
tel. 0294 211 74
www.billsbo.se

A photograph of a brown teddy bear lying on a white surface. Two yellow sticky notes are attached to the bear. The top note, near the head, has the handwritten text 'my Zayna' with an arrow pointing to the bear's head. The bottom note, near the arm, has the handwritten text 'Def. 2009/111' with an arrow pointing to the bear's arm. A wooden ruler is placed horizontally at the bottom right of the bear, and the tip of a blue pen is visible in the bottom right corner.

Svenska domstolar följer inte FN:s barnkonvention

Artikel 2

Alla barn har samma rättigheter och lika värde. Ingen får diskrimineras.

Artikel 3

Barnets bästa ska komma i främsta rummet vid alla beslut som rör barn.

Artikel 12

Varje barn har rätt att uttrycka sin mening och höras i alla frågor som rör henne/honom. Barnets åsikt ska beaktas i förhållande till barnets ålder och mognad.

Barn i

Barn har rätt att komma till tals i svenska domstolar. Men bara om det inte bedöms som "olämpligt". Barn ses som objekt på ett sätt som strider mot FN:s barnkonvention.

Text: Anna Fredriksson

Bild: Thomaz Grahl

Har du också känslan av att "barnets bästa" kan åberopas i nästan vilket syfte som helst och i vilken fråga som helst utan att argumentet sedan tas på allvar eller har någon verklig betydelse? Hänvisningar till FN:s barnkonvention görs ofta slarvigt, utan vidare fördjupning och debatten blir ytlig. Men bakom det slagordsmässiga döljer sig en inte helt enkel juridisk argumentation.

Grunden är att juridik reglerar maktbalanser. Vems intresse ska väga tyngst i en vårdnadstvist: föräldrarnas eller barnets? Vid ett tvångsomhändertagande: socialtjänstens eller barnets? I svensk rätt är det inte självklart att svaret är just barnets.

DET ÄR INTE HELT OVANLIGT MED domstolsutslag när det gäller vårdnad, umgänge och boende som i första hand ger intryck av att de är till för att skapa millimeterrättvisa för föräldrar, inte för att se till vad som är bäst för det enskilda barnet.

– I Sverige är barnkonventionen ingen vedertagen rättskälla som jurister kan åberopa i domstol och i andra sammanhang för att hävda barns rättigheter, säger Titti Mattsson, universitetslektor och docent i socialrätt vid Lunds universitet.

Det går inte heller att säga att konventionen är ett verkligt inslag i varje beslutande kommunal tjänstemans vardag. Då skulle barnens egna röster och önskemål inte höras så dåligt i så många utredningar om omhändertaganden.

Att göra FN:s barnkonvention till svensk lag skulle med juridiska termer kallas att *inkorporera* den i vår lagstiftning. Det innebär att hela dokumentet tas in i svensk rätt i sin exakta lydelse. Europakonventionen inkorporerades 1995 på det sättet, men det är snarast undantaget som bekräftar regeln om

andra hand

att vi traditionellt sett är negativa till att inkorporera konventioner i svensk rätt överhuvudtaget.

Barnkonventionen skrevs under av Sverige 1990. Sedan dess har lagar reviderats och informationsinsatser genomförts för att få svensk rätt att överensstämma med konventionen. Ett särskilt samordningsorgan på departementsnivå har arbetat med en nationell strategi. Det går inte att säga annat än att angreppssättet varit ambitiöst.

Det här sättet att införa ny lagstiftning eller revidera lagar kallas att *transformera* vissa delar till svensk rätt.

Redan 1996 tillsattes den så kallade *Barnkommittén* för att se över hur praxis och svensk rätt stämde överens. Kommittén kom till slutsatsen att det inte fanns något väsentligt att vinna på inkorporering.

MEN MED TIDEN HAR ALLT FLER invändningar hörts om att transformeringen inte fungerar. FN:s barnkommitté ansåg så sent som 2009, när konventionen fyllde 20 år, att det kan inverka menligt på barnets rättigheter att vi inte erkänt konventionen som svensk lag.

Norge har valt inkorporering och nu arbetar många för att Sverige ska göra på samma sätt, bland andra Barnombudsmannen. I ett rättslutlåtande som Rättsrådet i Karén Åhman gör, konstaterar hon att Högsta Domstolen i Norge har återoplat konventionen i ett flertal fall och att artiklarna 3 (barnets bästa) och 12 (rätt att komma till tals) fått större genomslag.

Konventionen har också fått företrädare framför andra kolliderande lagar och trots inkorporering har flera norska lagar ändrats för att stämma överens.

– Sverige borde också göra både och, menar Charlotte Lenman, ansvarig jurist hos Barnombudsmannen.

I SVENSKA DOMSTOLAR KAN DET paradoxalt nog hända att rättighetsartikel nummer 3 om barnets bästa används för att slå omkull artikel 12 om att låta barnet komma till tals.

– Svenska jurister använder det *olämplig-*

hetsrekvisit som finns i Föräldrabalken, Socialtjänstlagen och Utlänningslagen. Man säger att det är för att skydda barnet, men det är föräldrarätten och svenska staten som drar det längsta strået helt enkelt. Barnets rätt kommer i andra hand, säger Charlotte Lenman.

Olämplighetsrekvisitet innebär att barn har rätt att komma till tals om det inte är olämpligt. Den 12-årsgräns som hänger kvar hos både tjänstemän och domstolar, som en ålder då barnets åsikter ska tillmätas större betydelse, kommer ursprungligen från gamla förarbeten. Men även ett litet barn har rätt att uttrycka sin vilja.

– Det är också väldigt viktigt att barn som är föremål för en rättsprocess får förklarat för sig vad som händer och vad domstolen sagt av en neutral person, säger Carl-Erling Halldin, rådman i Norrköpings tingsrätt.

En konflikt fortsätter även utanför rättsalen och barnet är annars utlämnat åt mammas och pappans versioner av vad domstolen beslutat.

”domstolarna ska grunda sina avgöranden på vedertagen kunskap. Vedertagen kunskap i dag uttrycks av barnkonventionen.”

För Carl-Erling Halldin är det självklart att domstolarna ska grunda sina avgöranden på vedertagen kunskap. Och vedertagen kunskap i dag uttrycks av barnkonventionen som han ser det.

– Ett barn vars föräldrar strider om vårdnaden hörs som vittne, inte som part i målet. Det är märkligt när vi har ett mål som gäller ett barn där barnet självt blir till objekt och inte har någon som företrädare det. Det borde vara steg ett i en anpassning till barnkonventionen.

Här finns en skillnad mellan förvaltnings-

domstol, som beslutar om omhändertaganden, där barn har ett eget juridiskt biträde och allmän domstol som tingsrätt som dömer i mål om vårdnad och umgänge.

Steg två menar rådman Carl-Erling Halldin är att också ett barn ska kunna väcka talan om att det vill träffa sin förälder om det av olika anledningar inte gör det. Alltså inte bara tvärtom.

Argumentet att barnkonventionen är vagt formulerad med spretiga och breda rättigheter ser varken Carl-Erling Halldin eller Titti Mattsson vid Lunds Universitet som något problem.

– Vi lever i en tid då vi mer och mer kommer att acceptera breda formuleringar och rättighetsdeklarationer av olika slag. Svenska jurister är mer redo att använda denna sorts rättskällematerial idag och därmed är argumentet inte längre hållbart, säger Titti Mattsson.

I DAG ÄR ALLA RIKSDAGSPARTIER UTOM Moderaterna och Sverigedemokraterna överens om att en inkorporering vore bäst.

– Jag tycker att de som förordar inkorporering gör det lite väl lätt för sig, säger Mats Gerdau, moderat riksdagsman. De tror att det räcker så, men vad händer om konventionen strider mot andra lagar?

– Vi anser att transformering är bästa sättet eftersom det då finns förarbeten att falla tillbaka på för den som ska tolka och använda lagarna, menar Mats Gerdau.

– Barnkonventionen är inte heller bara en uppsättning artiklar, utan också en attitydfråga och förhållningssätt som det är svårt att lagstifta om, anser han.

Det pågår ett arbete i regeringskansliet där hela lagstiftningen går igenom och ställs mot barnkonventionen. En rapport ska lämnas till socialutskottet nu i höst.

Men Barnombudsmannen är kritisk till vad detta kommer att leda till. Charlotte Lenman:

– Det räcker inte med en kartläggning. Det behövs även en utvärdering av praxis och tillämpning som kan visa på eventuella krockar med svensk lagstiftning.

ordomening@hotmail.com

HVB bakom fasaden

Kränt, ensam och instängd. Det är bilden av omhändertagna barn i Hem för vård och boende. Barnombudsmannens rapport är en larmsignal som måste få gensvar och leda till förändring.

Jag mår dåligt, försöker be om hjälp men ingen hör.

Så fort jag gör fel blir jag bestraffad i stället för att få hjälp.

De säger att det är ett behandlingshem, jag har varit här 1½ år, men när behandling har jag inte sett till.

Jag låg en hel månad och bara tittade upp i taket.

Personalen informerar aldrig om våra rättigheter, bara våra skyldigheter... det enda man får är ett papper om regler. Man är liksom instängd i en liten låda.

Detta är citat ur Barnombudsmannens årsrapport 2011 *Bakom Fasaden*. Ett drygt hundratal barn och ungdomar som är placerade på HVB eller i familjehem har fått komma till tals.

Barnens och ungdomarnas berättelser visar livet och vardagen på HVB ur deras perspektiv. Här finns berättelser om kränkningar, utsatthet, ensamhet, instängdhet och kollektiva bestraffningar. Om negativa förväntningar och omfattande skyldigheter att foga och rätta sig.

Många av oss har tagit del av och upprörts över *Vanvårdsutredningens* redogörelse för hur barn som skildes från sina på föräldrar på 1900-talet misshandlades, kränktes och utsattes för övergrepp av olika slag. (Vanvård i den sociala barnvården under 1900-talet, delrapport 2009:99). Att något sådant skulle kunna hända i dag vill vi inte tro. Samhället har utvecklats mot en större öppenhet, vi har mera kunskap och större medvetenhet om barns behov och utveckling och om risk- och skyddsfaktorer.

MOT DENNA BAKGRUND ÄR UTSAGORNA och berättelserna i Barnombudsmannens rapport synnerligen upprörande. Sett ur barnens perspektiv är utsattheten och vanvården den samma i dag. Skillnaden är att den tar sig andra uttryck. Barnen svälter inte och får inte stryk, låses inte in i garderober, men de kränks, negligeras, hotas och förlöjligas. Många får inte den skolundervisning och den hälsovård de har rätt till och inte det stöd och den stimulans som behövs för att komma till rätta med

de problem som föranlett placeringen.

– Det är pinsamt och skamligt, både hälsovården och socialtjänsten sviker barnen, säger barnhälsovårdsöverläkaren Marie Köhler, som intervjuas i rapporten.

– Det handlar om försummelse och vanvård säger professor Bo Vinnerljung. Placerade barn har inte sämre kognitiv förmåga än andra barn, men de får inte den undervisning de har rätt till.

DEN PLACERING SAMHÄLLET OCH socialtjänsten väljer att göra ska lägga grunden för den unges fortsatta liv. En placering medför ett stort ansvar som måste tas på djupaste allvar. Inga placerade barn ska behöva vittna om förödmjukelser, kränkningar, straff och nonchalans.

Barn som omhändertas har ofta levt i kaos och otrygghet. De har inte sällan en negativ och destruktiv bild av sig själva. Inga vuxna har gått att lita på. Förväntningarna på vuxna i vården är desamma. En grundläggande utmaning är att bryta dessa förväntningar.

ALLA VET ATT DET INTE ÄR NÅGON lätt uppgift att möta dessa barn och att påta sig ansvaret för återupprättelse och återskapande av ett värdigt liv. Det ställer stora krav på både socialtjänsten och institutionernas personal att på djupet kunna förstå vars och ens problematik och behov. Av dem som dagligen ska möta barnen krävs närvaro, vilja och förmåga att lyssna och respektera, att förmedla hopp och kunna se och ta tillvara var och ens personlighet och förmågor. Och ett oändligt tålamod.

Tänk dig att du ska ta emot en mycket god vän, din syster, ditt barn eller barnbarn i ditt hem. Hon/han har haft stora svårigheter i livet och behöver omvårdnad, hjälp och stöd. Hur förbereder du dig, hur möter du henne, hur betar och förhåller du dig?

Jag antar att det vore dig fjärran att kränka, hota, förlöjliga, misstänkliggöra. Och om du skulle känna att detta är det enda förhållningssätt du klarar av hoppas jag att du säger; Nej, dig kan jag tyvärr inte ta emot och hjälpa.

Barnombudsmannens rapport är en allvarlig larmsignal. Som så ofta vid allvariga larmsignaler har vi anledning att fråga oss vad som nu ska hända. Tas rapporten på allvar? Hur ska den framtida vården se ut? Hur går diskussionen inom socialtjänsten, tillsynsmyndigheterna, de politiskt ansvariga och bland medarbetarna på HVB?

Enligt rapporten ger de familjehemsplacerade barnen en betydligt bättre bild av sin situation än de barn som är placerade på HVB. Fortsatt och utökad satsning på stöd och utveckling av familjehemsvården kan vara en väg att gå. Ökat stöd till barn och ungdomar i deras hemmiljö en annan. Och slutligen, naturligtvis finns det goda exempel även inom HVB. Att identifiera och satsa på dessa en tredje.

gun-lis@pof.se

GUN-LIS ANGSELL är samhällsdebattör och medlem i SocialPolitiks redaktionskommitté

LÄS VIDARE

Bakom fasaden – Barn och ungdomar i den sociala barnvården berättar, Barnombudsmannens rapport 2011.

www.barnombudsmannen.se

Vanvård i den sociala barnvården under 1900-talet, delrapport 2009:99.

Slutrapport hösten 2011.

Upprättelseutredningen utreder hur de som utsatts för vanvård ska få upprättelse.

Barnskyddsutredningen, SoU 2009:68, föreslog en ny lag om stöd och skydd för barn och unga. Förslaget har ännu inte resulterat i någon regeringsproposition.

I det fördolda

Barnkultur som pedagogik och uppfostran

Vuxenvärlden använder kultur för att påverka barn och barns föreställningsvärld – på ett sätt och med syfte som anses bra för dem. Faktiskt precis som vilken propaganda som helst.

Text: Mattias Hagberg

Bild: Per Gustavsson, Anna Höglund, Rune Andréasson

När Lennart Hellsing i början av 1960-talet sammanfattade sina tankar om barnlitteratur gjorde han något unikt. Ingen svensk författare hade tidigare formulerat ett så tydligt och genomtänkt program för den litteratur som vänder sig till barn. *Tankar om barnlitteratur* (1963) blev en bok som väckte stor uppmärksamhet. Lennart Hellsing sammanfattade den syn på barnkultur som under efterkrigsåren slagit rot i Sverige. Det handlade om en mer öppen och mer vågad barnkultur, en barnkultur som tog barnen och deras värld på större allvar och som vågade spränga tidigare tabun. Det var en barnkultur i Pippi Långstrumps frihetsanda.

**”All pedagogisk konst är dålig konst
– och all god konst är pedagogisk.”**

LENNART HELLSING

Men Lennart Hellsings bok handlade också om något annat. Barnkulturen skulle inte bara vara frihetligt anarkistisk. Den skulle också vara ett instrument, den skulle ha ett mål – den skulle uppfostra.

Dessa två delar – frihetstanken och uppfostringsidealet – kan synas oförenliga, men för Lennart Hellsing fanns ingen motsättning. I en elegant formulering sammanfattade han sin egen och samtidens syn på kul-

tur i allmänhet och barnkultur i synnerhet: ”All pedagogisk konst är dålig konst – och all god konst är pedagogisk.”

Efter att ha slagit fast detta gick Lennart Hellsing vidare och identifierade fyra konkreta pedagogiska mål. Barnlitteraturen skulle lära barnen behärska språket, den skulle hjälpa barnen att orientera sig i tid och rum, den skulle hjälpa barnen att orientera sig socialt – ”det vill säga bygga upp önskvärda föreställningar om den enskildes förhållande till sin omgivning och berätta om relationer mellan oss människor” – barnlitteraturen skulle slutligen påverka barnen mer direkt genom att suggerera fram själva ”livskänslan”.

Lennart Hellsings bok är i dag en klassiker. Den citeras flitigt i diskussioner om barnkultur, och de tankar som Lennart Hellsing ville förmedla gäller i hög grad fortfarande. Barnlitteratur är en uppfostringskultur. Barnkultur skapas av vuxna för barn med tydliga avsikter. Det handlar till exempel om att inpränta rätt värderingar, rätt bilder av världen och rätt föreställningar om kultur.

Barnen är i mångt och mycket en projektyta på vilken vuxenvärlden målar sin bild av världen – ofta handlar det om vuxenvärldens egna drömmar om den perfekta barndomen.

Att barnkultur skulle handla om barns egen kultur – om de tankar, föreställningar och fantasier som präglar barnens egen livsvärld och lek – förefaller uteslutet. Barnkultur är den kultur som vuxenvärlden använder för att forma barnen.

Det finns till och med forskare som beskriver förhållandet mellan vuxna och barn som ett kolonialt förhållande. Perry Nodelman, kanadensisk barnboksforskare, skriver till exempel i sin studie *The Hidden Adult* (2008) att vuxna på barnbokens område för-

Prinsessåldern kan bli påfrestande för jämställda

håller sig till barn som den europeiske mannen förhöll sig till vilden under kolonialismen. Barnet, precis som vilden, beskrivs som känslösamt och irrationellt medan den vuxne uppfattas som förnuftig och rationell. Därför behöver barnet uppfostras och bli mer lik den vuxne, precis som vilden behövde civiliseras för att lyftas ur sitt eländigt naiva naturtillstånd och bli mer lik den europeiska

föräldrar. Böckerna om den modiga prinsessan kan bli räddningen.

människan. I detta sammanhang blir barnkulturen ett medel för att hjälpa barnen ur sitt vilda tillstånd.

Men är inte detta en hårdtagen syn på barnkultur? Är det verkligen rimligt att jämföra med kolonialismens världsbild som Perry Nodelman gör? Visst är Lennart Hellsings bok om barnlitteratur en klassiker, men det har väl ändå hänt en hel del sedan sextiotalet?

Nej, det verkar inte så. Följer man några av de senaste årens mest uppmärksammade barnboksdebatter i Sverige blir det uppenbart vilken syn vi i dag har på barnkultur.

Våren 2008 pågick en intensiv debatt om barnlitteratur på *Dagens Nyheters* kultursidor. Själva ämnet var just instrumentalitet, det vill säga barnböcker och barnkultur som ett medel för att nå pedagogiska mål.

I debatten företrädde de flesta debattörerna – Ulf Boëthius, Lotta Olsson, Jan Hansson, Karin Salmson och Gull Åkerblom – tanken att barnlitteratur inte kunde definieras på litterära grunder, men på pedagogiska. Med andra ord, barnlitteraturen definieras av sitt syfte. Barnlitteratur är på ett eller annat sätt fostrande, även om debattörerna hade olika syn på vad som skulle förmedlas; de rätta värderingarna, känsla för konstnärlig kvalitet eller språklig kompetens.

Två år senare var det dags för nästa debatt. Den här gången handlade det om censur. På våren 2010 publicerade tidningen *Vi Läser* ett reportage om tillståndet för den svenska barnlitteraturen. Journalisten Pia Huss hade gjort en lång rad intervjuer med namnkunniga barnboksförfattare och bilden som framträdde var tydlig – taket i barnlitteraturen hade blivit lägre. Författarna kände sig censurerade och menade att det inte längre gick att skriva som man ville – ensamma barn, alkohol, cigaretter och våld var några ämnen som var tabu enligt författarna. Och i debatten som följde konstaterade bland andra författaren Ulf Stark ironiskt att man förmodligen inte ens kunde publicera en bild av en säl numera utan att den måste ha flytväst på sig.

Viveca Lärn i sin tur uppgav att hon var så irriterad på förlag och redaktörer att hon övervägde att sluta skriva barnböcker.

– De unga redaktörerna är så politiskt korrekta. Jag fick inte ens skriva att gubbar satt och rökte på ett kafé i Milano i boken *Ludde* gör en Zlatan, sa hon i en intervju.

MEN BARNLITTERATUR ÄR TROTS ALLT ett omhuldat område. Värre är det för en rad andra kulturella uttryck som film, TV och dataspel. På det här området handlar det inte bara om själva innehållet utan om mediet i sig. Särskilt TV och dataspel anses farligt. Fortfarande mer än femtio år efter TV:s genombrott och trettio år efter datorspelens intåg i barnrummen har i stort sett alla studier av barn och TV och barn och dataspel en negativ utgångspunkt. Det som skall bevisas är alltid hur skadligt det är att titta på TV och hur farligt det är att ”spela data”. Under de senaste åren har det framför allt handlat om TV:ns och datorns förhållande till övervikt, hyperaktivitet och våldsamhet – utan att några starka samband kunnat bevisas.

Ett talande exempel är de rekommendationer som den svenska barnläkarföreningen har kring TV-tittande. Enligt dessa experter skall barn under tre år helst inte titta på TV alls och barn över tre år bara titta på TV korta stunder i vuxet sällskap.

Men granskar man dessa rekommendationer närmare visar det sig snabbt att de är dåligt underbyggda. Den svenska barnläkarföreningen har i princip kopierat den rekommendation som deras amerikanska kollegor satt upp och den bygger i sin tur på några få studier som visar att *extremt* hög TV-konsumtion kan ha samband med övervikt

och koncentrationsstörningar. Inget annat.

Men frågan är om denna skeptiska inställning till ”nya” medier inte egentligen är en förtäckt kritik av innehållet. I filmer, TV-program och datorspel förekommer mycket av det som rensats bort från barnböckerna – till exempel våld.

När några av läkarna i barnläkarföreningen konfronterades med den typen av invändningar för några år sedan blev svaret att själva innehållet hade betydelse. Tittade barnen på *Bolibompa* i SVT eller på filmatiseringar av klassiska svenska barnböcker var det trots allt inte så farligt med TV, som om man tittade på de kommersiella kanalernas barnprogram.

Slutsatsen av allt detta är tydlig: barn skall helst konsumera ”kravmärkt” kultur, en sorts tillrättalagd bild av verkligheten.

KANSKE ÄR DET DAGS ATT BÖRJA PRATA OM barnpropaganda istället för om barnkultur? Och precis som diktaturens propaganda alltid riskerar att baktända och enbart understryka hur långt verkligheten befinner sig från dikten, riskerar den tillrättalagda barnkulturen alltid att motverka sina egna pedagogiska målsättningar. Barn är ju trots allt inte dumma.

Man kan till exempel fråga sig vilka signaler som berättelserna om Alfons Åberg egentligen sänder ut. En hel bok, *Alfons och Milla* (1985), ägnas åt det faktum att Alfons leker med flickor. Gunilla Bergströms målsättning är helt uppenbar. Hon vill visa att det inte är något konstigt att flickor och pojkar leker med varandra. Men hela berättelsens grundförutsättning, hela bokens dynamik, bygger på att just pojkar och flickor som leker ihop är något udda. Samma förhållande gäller för *Är du feg, Alfons Åberg?* (1982), som handlar om mod och slagsmål i förskolan. Återigen kommer berättelsens spänning av det faktum att Alfons avviker. Att hela förskolan dessutom blir fredlig och bråkstakarna slutar slåss på grund av Alfons ”feghet” och rädsla för att slåss framstår förmodligen för de flesta barn som en tillrättalagd sensmoral snarare än ett realistiskt slut.

Just våld och förhållandet mellan pojkar och flickor är två av de mest återkommande ämnena i berättelser producerade för barn. Särskilt våldet är ständigt närvarande. Ta bara ett sådant exempel som *Bamse* (började ges ut 1977). Trots att hela Bamsekonceptet är uppbyggt kring antivåld är det ändå alltid våldet som segrar; berättelserna kretsar nästan alltid kring våldssamma konflikter som Bamse löser genom att använda sin råstyrka. Han slåss i och för sig inte, men han hotar med att slåss, han slår sönder saker och han kasta sina motståndare hit och dit.

Ett återkommande tema i de senaste årens barnböcker är flickor som gör traditionellt

”Därför blir han inte heller rädd för att närma sig det svåra, det motsägelsefulla och mörka. Bra berättelser klarar sig utan sensmoral.”

pojaktiga saker. Återigen handlar det allt som oftast om att vara våldsam. Ett talande exempel är Per Gustavssons uppmärksammade bok *Så gör prinsessor* (2003). Det är en rosaskimrande berättelse om en prinsessa som spelar ishockey och slåss med rövare och drakar. Hon är ”tuff” och ”hård”. När hon spelar ishockey tacklar hon hårdast. När faror lurar drar hon sitt svärd.

Med andra ord, läser man de tillrättalagda och välmenande berättelserna motvalls framstår de som tämligen naiv propaganda som i värsta fall motverkar sina egna syften. Och kanske är det just så mottagarna, barnen, tolkar dem; som naiv propaganda. Vem vet? Barnens egen kultur är det inte så många som verkar vara intresserade av. I debatterna om barnlitteraturens instrumentalitet och om censur framgick klart och tydligt att många författare, redaktörer och förlag i första hand riktade sig till vuxenvärlden. Det är trots allt föräldrar, lärare och bibliotekarier som i första hand bestämmer vilka berättelser som skall få genomslag – inte barnen själva.

Men det finns undantag. Det finns författare och forskare som ser barnkultur som något annat än ett pedagogiskt verktyg. Författare och forskare som vill spränga de gränser för barnkulturen som Lennart Hellsing formulerade för snart femtio år sedan.

Ulf Stark är ett exempel. I debatterna om instrumentalitet och censur framträdde han som en av få författare som inte ville se barn-

litteratur som ett medel för att nå pedagogiska mål. För honom är ”barnet” i barnlitteraturen inte en adressat, utan ett ämne att utforska. Därför blir han inte heller rädd för att närma sig det svåra, det motsägelsefulla och mörka. Bra berättelser klarar sig utan sensmoral. Vi behöver inte skriva barnen på näsan.

ETT ANNAT EXEMPEL ÄR medieforskaren Margareta Rönnberg. Hon har i otaliga böcker och studier pläderat för en mer positiv syn på barns förhållande till TV och datorer. Bara genom att vända på perspektivet och inte automatiskt utgå från att TV och datorer är något negativt har hon kunnat visa att TV-program och datorspel kan vara något betydelsefullt för barn och deras utveckling. Hon argumenterar med andra ord för att TV-mediet är konstruktivt, aktivt och utvecklande. Hon skriver bland annat: ”Media tillhandahåller bilder och handlingar som ger näring åt barns fantasi och inbördes fredliga samspel. TV-figurerna blir inte bara redskap i det individuella barnets utveckling, utan något som gruppen tillsammans kan skapa rättvisare, mer mångfasetterade relationer och roller utifrån.”

Men Margareta Rönnberg vill längre än så. Också hon vill bortom instrumentaliteten. I sina böcker – särskilt i den omfattande studien *Nya medier, men samma gamla barnkultur?* (2006) – arbetar hon med ett synsätt som påminner om det som Perry Nodelman ger uttryck för i den nämnda *The Hidden Adult*. Men istället för att använda kolonialismen som analogi använder hon sig av begrepp från genusforskningen.

Hon skriver om barn som det ”tredje könet”, helt underordnat det första och andra könets ”generationsmaksordning”. Därmed blir vuxenvärlden den norm som alla barn mäts emot. Och därmed blir barnkultur, det vill säga barnens egen kultur, en motkultur, eller som Margareta Rönnberg uttrycker saken: ”barnkultur är därför främst en form av motstånd mot vuxenkulturer och vuxnas syn på barn”. Medan det vi traditionellt kallat för barnkultur i själva verket är en ”trojansk häst med vuxna medelklassvärden dolda inuti sig – en form av kulturimperialism”.

Ur detta perspektiv blir de kulturprodukter, böcker, filmer, TV-program och spel, som produceras för barn, inget annat än råmaterial i barnens egen kultur.

Sett ur Margareta Rönnbergs perspektiv vittrar Lennart Hellsings tankar om barnlitteratur sönder och pedagogiken reduceras till billig propaganda. Men det är en propaganda som får nytt och oväntat liv i barnens egen kultur, en kultur som kanske mest påminner om medeltidens karnevaler där maktens bilder av verkligheten ställdes på huvudet och därmed fick nya och motsägelsefulla betydelser.

mattias.hagberg@textverk.se

www.prinsessor.nu
www.alfons.se

De onödiga tvisterna

De är flera tusen årligen. De kostar runt 200 000 kronor styck.
De går inte att undvika helt, men väl att förebygga
och få ner i antal. Vårdnadstvisterna.

Under 2010 hanterade våra domstolar omkring 4 100 vårdnadstvister. Alla gick inte vidare till huvudförhandling, men bara runt 230 fall resulterade i gemensam vårdnad, där man sannolikt kan utgå från att föräldrarna var sams. Resten – flera tusen bara under förra året – handlar om barn med föräldrar i mer eller mindre djup konflikt.

För de föräldrar som är på väg att separera eller har separerat, finns kommunernas familjerätter samt Försäkringskassans uträkningsverktyg för underhållsbidrag att tillgå. Båda har av medlemmar i Sveriges Makalösa Föräldrar gång på gång ansetts som tandlösa verktyg.

Familjerätten har enligt våra medlemmarnas kritik ingen som helst påverkan i till exempel en vårdnadsutredning eller domstolsförhandling, trots att rätt grova saker kan komma fram i diskussionerna. Och Försäkringskassans uträkningsverktyg för underhållsbidrag bygger på föräldrars egen åsikt om hur mycket de tycker att de kan avvara varje månad. Samtidigt påverkar just dessa verktyg oss oerhört mycket, vad gäller hur ofta vi får vara med våra barn och hur mycket vi ekonomiskt ska bidra med till vårt barns fysiska och psykiska behov.

VARFÖR UTGÅR DESSA STÖDINSATSER – som egentligen är så oerhört viktiga – från en rätt naiv tanke om att vi i en krissituation, där vi riskerar att förlora den vardagliga kontakten med vårt barn, vårt hem, vår kärleksrelation, kanske också en del av vår ekonomiska situation, ändå ska kunna ta ett steg tillbaka och förstå hur vi borde bete oss? Alla föräldrar vet väl hur man borde bete sig, men säg den som är ledsen, frustrerad, arg, bitter, rädd, svart-sjuk, orolig som uppträder exemplariskt!

Det förväntar vi oss inte att vi ska göra om vi riskerar förlora vårt jobb, då går facket in och stöttar oss. Det förväntar vi oss inte att vi ska göra om vi utsatts för brott, då har vi en lagstadgad rättighet att få hjälp och stöd, även om det kan vara lite si och så i en del kommuner.

Men under en separationsprocess, när hela familjens tillvaro gungar, då lämnas vi rätt ensamma. Risker är stor att parterna hamnar i en inflammerad vårdnadstvist som äventyrar både barnens och de vuxnas välmående och förmåga att fungera i både skola och arbete.

ÄVEN OM FLERTALET SEPARERANDE föräldrar (tack och lov) inte drar sin konflikt till domstol, är det illa nog med de tusentals som faktiskt gör det. En vårdnadstvist som leder till huvudförhandling kostar i runda slängar 200 000 kronor, om man räknar in advokaternas och domares samt nämndemäns ersättning, lokalhyra, övrig personal som sekreterare och socialsekreterare, men också förlorad arbetsinkomst för parterna och eventuella vittnen.

Föräldrars konflikter påverkar väl alltid barnen, men en vårdnadstvist är de facto en fight om barnet. Den kan också pågå i flera år. Att för ett barn genomleva tre-fyra års konflikt kan upplevas som en livstid och för alltid påverka det barnets syn på sig självt och på sitt egenvärde.

För de 200 000 kronor som en vårdnadstvist går på gånger flera tusen domstolsförhandlingar kan man få rätt mycket. Det skulle till exempel räcka till:

Kostnadsfri familjerådgivning.

Obligatoriskt samarbetssamtal innan en tvist får tas upp i domstol.

Obligatorisk föräldrakurs för de föräldrar som separerar (används med framgång i

vissa amerikanska stater).

En kostnadsfri stödgrupp för barnet, vars föräldrar ska separera.

Och till flera timmar hos en kommunal barnombudsman, som enbart har till syfte att verka för barnets rätt enligt FN:s barnkonvention, och på olika sätt vara barnets röst. Samt delvis till en bättre genus-medveten och kvalitetssäkrad utbildning för den personal som genomför vårdnadsutredningar, en utredningsform som blivit starkt kritiserad.

DET KANSKE SLUTLIGEN SKULLE räcka till en liten slant till en informationskampanj för nyblivna föräldrar, om vikten av jämställt föräldraskap. Forskning visar nämligen att ett jämställt föräldraskap både främjar den vuxna kärleksrelationen och stödjer fortsatt delad vårdnad även efter en eventuell separation.

Tänk vad vi kan tjäna på att arbeta förebyggande och långsiktigt!

sophia.lovgren@makalosa.org
www.makalosa.org

SOPHIA LÖVGREN är generalsekreterare i Sveriges Makalösa Föräldrar.

Barn som attribut till vuxna

Det är skralt med barn inom bildkonsten, gammal som ny.
Där de finns med skildras de sällan i egna sammanhang.

Under medeltiden och den begynnande renässansen är det enda barnmotivet Jesus, ofta i Madonnabilder – modern och barnet. Men det är inget verkligt barn som avbildas utan en liten vuxen. Bland annat är kroppen för stor i förhållande till huvudet.

Vanliga barn förekommer inte alls i konsten under medeltiden. Några forskare hävdar att det beror på att barn inte uppfattades som vare sig intressanta eller värda uppmärksamhet. I sin tur skulle det bero på den höga barnadödligheten: Mäniskorna förmådde helt enkelt inte engagera sig i barnen när så många dog i späda ålder.

Först under högrenässansen börjar barn – Jesusbarnet – avbildas anatomiskt korrekt. Till exempel av Leonardo da Vinci som ju studerade allt och till och med tecknar av ett foster i livmodern.

Gradvis börjar nu konsten att ta upp andra motiv än religiösa. Prinsar och prinsessor får sina porträtt målade, till exem-

pel Diego Velázquez *Infantmorna*. Även om de har individuella drag är det makten och statusen som skildras. Bartolomé Esteban Murillo, även han spanjor, målar tiggarbarn i kitschig stil men bara som inslag i anekdotiska berättelser. De putti och amoriner som ofta ingår i barockens och rokokons mytologiska konst saknar också all individualitet.

MED ROMANTIKEN KOMMER känslan för det naturliga, ursprungliga och oskuldsfulla in i konsten. Barn börjar betraktas som individer. Otto Runge, tysk målare i början av 1800-talet, målar barn som för första gången bara är barn. Dock snälla barn i stillsamma lekar.

Mycket av konsten idealiserar lantlivet och visar ett idyllisk tillvaro med förnöjda barn – långt från den verklighet de flesta levde i. *Grindslanten* är mycket mer en lustig anekdot än en beskrivning av barns verklighet.

Överhuvudtaget är den sociala verklig-

heten föga synbar i konsten – då som nu. Barnarbete och nöd lyser med sin frånvaro.

I den moderna konstens genombrott är barnen lika osynliga. Den ägnar sig åt formen och frågor om livets mening där barn inte ges utrymme. I Herbert Reads *Det moderna måleriets historia* finns en bildkatalog. Av de 310 avbildade verken finns det ett enda där ett barn är huvudfigur.

Några undantag finns. I till exempel Käthe Kollwitz socialt engagerade konst från början av 1900-talets Tyskland avbildas barn som offer för krig och ekonomisk exploatering. I Sverige målar Vera Nilsson på 1920-talet barn realistiskt i vardagliga situationer. Hennes truliga, arga ungar är långt ifrån alla tidigare keruber och söta Jesusar. På senare tid har Lena Cronqvist fördjupat bilden av barnens värld.

BARN SKILDRAS GENERELLT UR den vuxnes blick. När barn finns med är syftet att ge bakgrund till de vuxnas liv eller samhällskritiskt som till exempel i Peter Tillbergs välkända målning *Är du lönsam lille vän?*

Ibland blir barnen också sexualobjekt i den vuxnes blick. Den franske målaren Balthus har som nästan enda motiv flickor på väg in i puberteten. Flera kända fotografer avbildar barn i situationer som i vuxenvärlden har en erotisk laddning.

Varför är bilder av barn i för dem naturliga sammanhang så sällsynta? Kanske speglar det en samhällssyn där barn generellt inte är väl sedda utan främst ett attribut till vuxna.

jan.r.molin@gmail.com

JAN MOLIN gav 2009 ut *Resa till konsten*, en konstälskares guide till museer i Europa, ArvidsonMolin Förlag.

Otto Runges bild av sin hustru och barn. Rafaels Madonna med Jesusbarnet och Vera Nilssons Pojke i blå mössa från 1918.

LSS tolkas snävare

Under första halvåret i år förlorade 159 personer med funktionsnedsättning sin rätt till personlig assistans.

2007 började Försäkringskassan tillämpa en hårdare tolkning av LSS, Lagen om stöd och service till vissa personer med funktionsnedsättning. Då nekades 57 personlig assistans, 2008 togs den bort för 100 personer, 2009 för ytterligare 146 och 2010 för 269, och fram till 1 juli i år 159.

På 4,5 år har 731 personer förlorat sin assistansersättning vid förnyad bedömning. Lagen i sig har inte ändrats. Se sid 14-20.

Tvångsvård får kritik

Medicin, akuta insatser utan samordning och varierande kvalitet i olika delar av landet. Öppen psykiatrisk tvångsvård fungerar inte som det var tänkt.

Mellan 2007 och 2010 fick kommunerna 520 miljoner för att utveckla sociala insatser till personer med psykiska funktionsnedsättningar. Nu har Soci-

alstyrelsen följt upp hur det gick.

– För patienter som vårdas enligt LPT, lagen om psykiatrisk tvångsvård, medicineras ofta symtomen bort i ett akut skede. I hälften av fallen hinner man inte upprätta en samordnad vårdplan, säger utredaren Nina Frohm, Socialstyrelsen.

– I vissa kommuner har den nya vårdformen inte ens tillämpats. Tillgången till öppen psykiatrisk tvångsvård är alltså inte likvärdig i landet.

Patienter inom rättspsykiatri har i snitt en vårdtid på 5,5 år. Det ger bättre förutsättningar för utslussning till öppen rättspsykiatrisk vård.

Bestämmelserna i LTP behöver ses över, fastslår Socialstyrelsen.

Blyghet kan skydda

Tidig pubertet är kopplat till problem som t ex alkohol, rökning, kriminalitet. Forskning vid Örebro universitet visar nu att tidigt utvecklade ungdomar som är blyga sällan gör saker de kan komma att ångra senare.

Gilla Tidskriften Socialpolitik på facebook

ADADKONFERENS

22 november 2011

Älgeredskollektivet och Källtorp HVB arrangerar ADADnätverkets årliga konferens. Vi kommer att ta upp framtids visioner, nyheter, forskning, utvärdering, skattningar samt förslag på hur man bättre kan använda ADAD inom socialtjänsten.

Tid: 22 november 2011 kl. 10.00 - 17.00.
(årsmöte 08.00-10.00)

Plats: Sundsvalls Konferens Center,
Folkets Hus (Scandic Hotell).

Pris: 1195:- exl. moms. I priset ingår lunch och fika. **Rabatt för medlemmar 300:-**

Anmälan: Anmäl Dig **senast 1 oktober 2011** till Älgeredskollektivet. Som anmälan räknas enbart betalning till postgiro 891749-4. Vid behov skickar vi faktura.

OBS! Anmälan är bindande, men får överlåtas till annan.

Mer info: www.adadnatverket.se

Har du frågor är Du välkommen att maila eller ringa oss!

Välkomna!

info@algeredskollektivet.se
www.algeredskollektivet.se
0652-500 59

info@kalltorp.nu
www.kalltorp.se
0506-351 90

Kunskap och omsorg som skapar resultat!

Nämndemansgården är ett modernt kunskapsföretag med flera specialiserade behandlingsenheter runt om i Sverige som arbetar med beroendeproblematik och utbildning.

Vi erbjuder en varm och trygg miljö där vi med kunskap och omsorg skräddarsyr ett personligt program utifrån varje individs behov.

Förutom tolvstegsprogram erbjuder vi även andra individanpassade inslag och lösningar exempelvis, psykoterapi, kriminalitetsprogram, psykiatriska utredningar, samproblematik, avgiftning, KBT, riskreduceringsprogram med flera.

Ge livet en chans!

www.namndemansgarden.se

NÄMNDEMANSGÅRDEN
Utbildning och behandling inom alkohol- och drogproblematik

Drömmar gör alla

Men det är en konst att göra något av sina drömmar

I Ali Demifängelset i Tirana tog ett par svenska konstnärer fasta på fångarnas och personalens drömmar och inledde därmed en förändringsprocess.

Text: Maria Korpskog

Bild: Charlotte Åberg och Lott Edvards

Drömmar öppnar upp för samtal. I Albanien behöver man samtala. Där har man inte bearbetat sina upplevelser från diktaturtiden, man är fortfarande ovan vid och rädd för att uttala sig. Så beskriver konstnären Charlotte Åberg ingången till sitt och Lott Alfreds projekt *Social sculpture, dreams and gender issues* vid Ali Demifängelset i Tirana.

– Jag hade tänkt mig miljön och människorna som stränga. Där kom mina fördomar på skam, säger Charlotte Åberg.

Konstnärerna blev mötta med öppna armar. Fängelsedirektören Marinela Sota deltog med liv och lust i projektet, så även hennes anställda. Och fångarna! Över alla klassgränser, kvinnor som män.

I Albanien har man en tradition av att tillmäta drömmar stor betydelse, vilket konstnärerna inte hade en aning om när de kom, det var en ren lyckträff. Man tror också på sanndrömmar.

– Det gör jag också, berättar Charlotte Åberg. Man kan ofta känna på sig vad som kan hända. Kanske är man mer medveten om det i Albanien än vad vi är hos oss idag. Vi gömmer undan saker istället, vi vill att allt ska se perfekt ut.

En kvinna i Ali Demifängelset berättade under en workshop att bergen spelar en viktig roll i albansk folktro. Staden Tirana är omringad av berg. Dessa berg används i drömmarna. Kvinnan berättade att man kan bli av med sina mardrömmar om man går upp tidigt om morgonen, kliver upp högst på berget och viskar drömmen tyst för berget.

Stor koncentration i Ali Demifängelset.

Tvätt på tork på fängelsegården i Tirana.

Eftersom albanska familjer ofta pratar om drömmar var det lätt att överföra familjesituationen till att också gälla på arbetsplatsen Ali Demi.

– Vi fungerade som en slags katalysator, säger Charlotte Åberg. För mig är konst kommunikation oavsett om det är en tavla eller

en social skulptur.

Social skulptur är en konstform som både hon och Lott Alfreds arbetar med. Begreppet initierades av en tysk konstnär, Joseph Beuys, efter andra världskriget. Social skulptur kallade han de oförutsägbara resultat som uppstår när människor samlas och samtalar med och befruktar varandra, berättar Lasse Ekstrand i sin bok om Joseph Beuys.

DEN SOCIALA SKULPTUREN BLIR TILL när alla deltar och lämnar ett bidrag, och ingen bara är en passiv åskådare. ”I det sprakande, produktiva ögonblicket, som inte kan administreras eller beordras fram, uppstår den sociala konsten” citerar Ekstrand honom.

– Social skulptur handlar om att tro på sig själv, att prata om och att göra något åt saker, förklarar Charlotte Åberg. Vi försöker återuppfinna det här och nu, göra nytt.

Beuys talade om den ”sociala konsten”; han vidgade konceptbegreppet, och konst kom för honom att beteckna möten, interaktion, tilltal, social dynamik, kedjereaktioner. Han såg livet som konst! konsten som liv! Han strävade efter att utveckla en ny och aldrig förr skadad teori om samhället, konsten och människorna som det verkliga kapitalet. Individer som vågar vara fria och fritt skapande.

– Joseph Beuys sa ”Vi är revolutionen. Den sker inom oss, måste börja där”, förklarar Charlotte Åberg. Han menade en icke-väldnsrevolution.

– Social skulptur handlar om att utbilda sig, börja tänka, använda sig av sin kreativitet, och där är varje människa en konstnär.

Arbetet med social skulptur är processinriktat. Samtal och diskussioner används som material. Drömbeskrivelser, objekt och filmsekvenser bildar underlag för en öppen diskussion på arbetsplatsen och en undersökning av symboler och arketyper i en patriarkal struktur.

– I ett social skulptur-projekt är man inte

Anställda som medverkade i projektet Social sculpture tillsammans med Lott Alfreds, konstnär.

analyserande och psykologiserande – utan man för fram konsten och bildvärlden istället, berättar Charlotte Åberg.

– Vi jobbar med drömmar även i Stockholm, till exempel på Kulturhuset. Om det dyker upp andra som är intresserade av att tala om sina drömmar så fortsätter vårt projekt där och då.

PROJEKTET SOCIAL SCULPTURE, DREAMS and gender issues, bestod av workshops, seminarier, screenings och nätverksaktiviteter i båda länderna i oktober 2007 och februari 2008. Syftet var att skapa en plattform för

ett internationellt utbyte mellan konst och kriminalvård.

Nu har boken om projektet kommit ut. Den har ett rikt dröm- och bildmaterial och kan beställas via Konstfrämjandet eller från förlaget Harakulla press.

Och fängelsedirektören Marinela Sota är idag chef för den brottsförebyggande verksamheten i Tirana. Inom den driver hon ett EU-projekt tillsammans med Konstfrämjandet. Drömmarna fortsätter.

maria.korpskog@telia.com

LÄS VIDARE

Social sculpture, dreams and gender issues, Charlotte Åberg och Lott Alfreds, Harakulla press 2011

Varje människa en konstnär. Om samhällsvisionären och livskonstnären Joseph Beuys, Lasse Ekstrand, Korpen 1998 & 2001

Tala är silver

Och tiger gör Silversystrar inte alls!

Brutalt ärliga texter sätter ord på allt det jobbiga. Då blir det vackra texter som känns. Det är viktigt för Silversystrar i deras mix av soul och hiphop.

Text: Elisabet Omsén

Bild: Elisabet Omsén & Patrik Vincent

Tala är silver, tiga är *bull*. Det är mottot för hiphop/soul-duon Silversystrars musik. Med sina röster vill Miah Jarnevi och Ulrika Broberg förmedla känslor och belysa de små händelserna i vardagen. Och duon ser det som en ära i att ha medverkat på välgenrethetsskivan *Sånger från in- och utsidan* där artister tolkar texter skrivna av fängelse-dömda och deras familjer. Skivan är utgiven av frivilligorganisationen *Solrosen*, en verksamhet inom Göteborgs Räddningsmission.

– För oss är det en självklarhet att stötta projektet även om vi själva inte har någon erfarenhet eller känner någon som sitter i fängelse, säger Ulrika Broberg.

Silversystrar medverkar med låten *Born to walk alone*. Texten är skriven av Erica, en mamma som tagit hand om barnen medan pappan avtjänade sitt fängelsestraff. Arbetet med inspelningen var känslofyllt, berättar Miah Jarnevi:

– Erica och barnen var med i studion och det var häftigt att ha direktkontakt. De satt på andra sidan glasrutan i inspelningsstudion och gjorde tummen upp.

Det är första gången Silversystrar tolkar någon annans text. Det var en annorlunda upplevelse med stor respekt för Ericas integritet. En rappare behöver fler ord, eller framför allt en viss struktur på hur orden kommer.

– Jag fick lägga till ord, men hade en bra dialog med Erica så att känslan förblev densamma, säger Ulrika.

Låten förmedlar en påtaglig känsla av ensamhet. Men ett fängelsestraff innebär också många känslor av skam och skuld, inte

bara för den som dömts, utan även för övriga familjemedlemmar. Att barnen inte har tillgång till sin förälder, innebär ibland att de allt för tidigt måste ta ett vuxenansvar och inte riktigt får möjlighet att bara vara barn.

I slutet av låten hörs Ericas och barnens röster när de ropar på varandra och mamman förklarar barnen sin kärlek.

– Låten handlar om skuld men även om en massa kärlek. Det hänger i hop.

– Texten *känns*, den är brutalt naken och ärlig. Lindar inte in verkligheten utan sätter ord på allt det jobbiga. Det gör den vacker.

OMKRING 10 000 BARN I SVERIGE har någon förälder i fängelse. Organisationen Solrosen stöttar barn med frihetsberövade föräldrar genom bland annat stödgrupper, enskilda samtal, läger- och musikverksamheter. De har tidigare gett ut två skivor där barn sjunger om hur det är att klara av vardagen när mamma eller pappa inte är kvar hemma.

En av papporna, som skrivit låten *Älskade barn* inspelad av artisten Magnus Carlsson på senaste skivan, har gjort intryck på Ulrika:

– Pappan berättade om de turbulenta åren med kriminaliteten som livsstil och om hur han var med i en av Solrosens föräldracirkel på fängelset. När en av programledarna spelade upp skivan med barnens sånger kom tankarna om hur hans egen dotter hade det, när han inte var närvarande. Det var där och då han insåg hur mycket dottern och familjen verkligen betydde.

MAIH OCH ULRIKA TRÄFFADES FÖRSTA gång på Hultsfredsfestivalen. Silversystrar grundades 2006. De hade hört varandras musik via mötesplatsen www.whoa.nu, en community med inriktning på hiphop. Som musiker var de imponerade av varandra och lockades av ett samarbete.

Från början var det inga storartade planer, utan mera en kontakt för att kolla av varan-

dra rent musikaliskt. Systrarna använder sig av helt olika uttrycksformer men förenas av strävan efter samma känslouttryck, Miahs mjuka soul i mix med Ulrikas hårda rapp.

– Vi kommer från två helt olika håll musikaliskt sett, men orden förenar oss, förklarar Ulrika.

– Vår musik ska kännas, tillägger Miah.

Ulrika är uppvuxen i Ulricehamn. Där blev hon tidigt besatt av hiphopen. Musiken, kulturen och livsstilen. Trots att det inte fanns några förebilder i den lilla staden, inga kompisar som lyssnade på hiphop och lärare som gärna sa att hon snart skulle växa ur sitt udda intresse. Men allt bidrog snarare till att hon drogs dit ännu mer.

– Jag kände aldrig några hinder.

Miah har växt upp i Karlstad. Vid sidan av musiken utbildar hon sig till förskolelärare med inriktning på skapande verksamhet. Hon skrev redan som femåring egna sagor och dikter. Så småningom började hon sjunga sina texter. En stor förebild var sångerskan Lauren Hills med skivan *The Miseducation*. Som soloartist har Miah sjungit på engelska och fått respons bland annat i England och Amerika som har en större publik än den lilla grupp som lyssnar på soul i Sverige.

Skapandet för Silversystrarna börjar vanligtvis med att den ene får en idé och bjuder in den andre. Visar det sig då att båda gillar det som är på väg att ta form jobbar de vidare med idén.

– Vi tycker och känner mycket när vi jobbar och det händer att vi benämner låtar efter färger innan vi döper dem i ord.

Namnet Silversystrar kommer sig av att de känner sig som systrar med mottot att tala är silver och att tiga är bull.

– Silversystrar står upp för det vi tror på, förklarar Ulrika och Miah flyger i:

– Tiga är inte det man ska göra.

De vill använda sina röster för att belysa det som händer i vardagen. Musiken hand-

Ulrika rappar till Miahs mjuka soul i Silversysstrars texter och musik – för att beröra och förändra.

lar om känslor, stora som små, vackra som fula – för att beröra och förändra.

– Vad vi gör mot varandra på hemmaplan är det viktiga. Bara för att man vill göra sin röst hörd behöver det inte handla om stora politiska beslut långt bort någon annans stans. Alla kan göra något.

SILVERSYSTRAR KOMPLETTERAR VARANDRA på flera sätt. Miah har ägnat många år åt scenkonst och är i dag utbildad teaterpedagog. Hon undervisar och håller workshops om kroppens närvaro och hur man agerar på scenen, något hon anser är bra för alla oavsett man vill stå framför en publik eller inte.

– Alla har nytta av att lära känna sin kropp. Själv anser hon att hon är samma person antingen hon står på scenen eller är privat, men under ett uppträdande blir allt mycket mer förstärkt.

Ulrika har koncentrerat sig på röstens möjligheter. Hon är också utbildad gymnasielärare i svenska och psykologi. Vid sidan av musiken driver hon ett projekt hon döpt till *Gör din grej!* där hon föreläser och håller workshops om bland annat röstens betydelse och möjligheter. Hon vill ge deltagar-

na verktyg och motivera dem att prova nya uttryck och våga ta plats.

– Det behöver inte vara negativt att synas och höras. Jantelagen begränsar oss allt för mycket.

Silversysstrar har tagit det lungt in i musikbranschen. Snabba hits har inte varit deras grej. De har ägnat många år åt att spela live för att bygga upp en nära och trogen publik.

– Vi har byggt upp en grundtrygghet. Vi har spelat så länge tillsammans och blivit samspelade, säger Ulrika.

”Det behöver inte vara negativt att synas och höras. Jantelagen begränsar oss alltför mycket.”

De tycker musikbranschen i dag har blivit allt för mycket av en konsumtionsvara med artister som ständigt måste synas och vara med i bruset och en otålig publik som ideligen förväntar sig nytt material. Men de vill ägna sig åt sin musik nu, förhoppningsvis under många år.

– Vi kan hantera alla möjliga situationer.

Inte mycket kan överraska oss längre, säger Miah. Vi har rutinen och behöver inte förlita oss på andra.

– Det är en häftig känsla att se folk framför scenen som kan våra texter.

– Vi har väntat länge med att släppa vårt album, men nu är vi redo.

Så i höst kommer deras första platta, efter sex år. De känner sig mogna och har hittat rätt bolag. Deras första fullängdare heter *Mellan rim och rådlöshet*. En titel som syftar på livet självt med alla uppgångar och

nedgångar där vardagen ena sekunden kan vara underbar för att sedan verka oförutsägbart.

Skivan innehåller 14 spår, varav ett *Under samma sol*, gavs ut som singel i samband med 20-årsfirandet av FN:s barnkonvention 2009. Texten handlar om att alla barn i världen

borde ha rätt att vara barn, en självklarhet som ju inte är så självklar. Singeln gavs ut tillsammans med hjälporganisationen Eriks-hjälpen och intäkterna går till deras projekt för barn i norra Afrika att gå färdigt skolan.

Silversysstrar engagerar sig i frågor som ligger dem nära. Att ställa upp på välgörenhetsgalor som *Ingen människa är illegal*, *Ship to*

Gaza och *Ain't I a woman* för papperslösa kvinnor är självklart.

– Jag tycker att det är viktigt med Ship to Gaza, säger Miah. Även om konvojerna med humanitärt bistånd inte alltid når sitt mål så belyser de problemet i Gaza och på Västbanken för omvärlden – att människor mot sin vilja blir instängda och avskärmade från omvärlden. Och även till dem på insidan att det faktiskt finns folk där ute som ser dem. Ship to Gaza kämpar för att blockaden ska brytas. Det handlar om människor, vi får inte glömma det! Jag supportar arbetet till 100 procent.

SILVERSYSTRAR ÄR STOLA ÖVER att medverka på välgörenhetsskivan *Sånger från in- och utsidan* och låten *Born to walk alone* är lätt att stå för. I början av september hade Silversystrar två spelningar på Kulturhuset Kåken och Stadsbiblioteket i Göteborg som förband till Stefan Andersson och andra medverkande artister på skivan.

– Vi bjöd in Erica, mamman som skrivit texten. Vi har kontakt med henne och familjen via Facebook. Och Erica är superstolt över låten.

– Responsen är positiv. Folk säger att vi gjort en bra tolkning, att låten är stark med en fin text. Det är skönt att höra att vi lyckats.

De hoppas nu att skivan ska få en bra spridning så att den här gruppen av barn med familjer blir synliggjorda. Kanske kan

skivan öppna upp för diskussion och göra ämnet mindre tabubelagt för att lyfta skammen och hemlighetsmakeriet barnen bär på.

elisabet@omsen.nu

DISKOGRAFI

Mellan Rim Och Rådlöshet, album 2011
Välkommen, mp3/singel 2011
Toppen utav pallen, MP3/Singel 2010
Swagger, MP3/Singel 2010
Under samma sol, MP3/Singel 2009
2006 mixtape 2008, CD/Mixtape 2009
Skitiga stämband, såriga sneaks, CD/EP 2007
Stå upp för Afrika, CD/Samlingssskiva 2007
Mr. Gillis reggaepropaganda Vol. 2, CD/Mixtape 2007
Tala är silver, tiga är bull, CD/EP 2006

AKTUELLT

Sånger från in- och utsidan – artister tolkar texter skrivna av fängelsedömda. Medverkande: Shirley Clamp, Caroline Wennergren, Emrik, Silversystrar, Jessica, Stefan Andersson, Jim Jidhed, Jenny Roos, Kamran Tanha, Magnus Carlsson, Christina Kjellsson, Marie Bergman och Dan Viktor. Bakom skivan står: Solrosen inom Göte-

borgs Räddningsmission, för barn och unga med familjemedlem i fängelse. Skivan har finansierats av Länsstyrelsen i Västra Götaland.

www.silversystrar.se
www.raddningsmissionen.se
www.gordingrej.se
www.patrikvincent.com

ANNONS

Baggium Vård & Behandling - En hel vårdkedja

Vår styrka på Baggium Vård & Behandling är vår mångkulturella kompetens och att vi har en hel vårdkedja där vi kan möta den ungas behov för en individuell lösning. Vi erbjuder konsulentstödda familjehem och små hemlika HVB-enheter i både lantlig- och stadsmiljö, med möjlighet till utslussning till eget boende. I 19 år har vi arbetat med att skapa goda behandlingsalternativ i Västra och Södra Sverige. Vi erbjuder centrala resurser med bl.a. legitimerade psykologer och en integrerad skolverksamhet. Vår behandlingspersonal är utbildad i BBIC, ART, MI och LF. Vi har ramavtal med 70 svenska kommuner.

Våra tjänster:

- HVB-hem
- Familjehem
- Öppenvård
- Eftervård
- Resursskolor
- Psykologienhet

Målgrupper:

- Invandraringdomar i riskzonen
- Ensamkommande flyktingbarn & ungdomar 12-20 år.
- Vård & Behandling av flickor och pojkar 12-22 år.
- Placeringar enligt SoL och LVU.

BAGGIUM VÅRD & BEHANDLING AB

För mer information om våra enheter och tjänster besök:
www.baggiumvob.se

www.baggiumvob.se

Missbruksvården är olik över landet

Svensk missbruks- och beroendevård har stora regionala kvalitetsskillnader. Många socialnämnder saknar tydliga mål för arbetet.

Socialstyrelsens tillsyn genomfördes mellan 2008 och 2010 i drygt 670 verksamheter. I intervjuer och enkäter har också drygt 1000 personer som berörts av insatser inom beroendevård, öppenvård eller hem för vård och boende, HVB, lämnat synpunkter.

Socialtjänster brister i rättssäkerhet, hälften av alla HVB saknade behandlingsplaner, landsting följer inte upp resultat, strukturerat kvalitetsarbete och skriftliga rutiner saknas.

Bebisar har samma rätt till god hälsa

Det föds runt 115 000 barn per år i Sverige. Trots att den svenska barnhälsovården ofta beskrivs som generell och likartad, visar en kartläggning vid BVC i samtliga landsting att det finns stora skillnader i utbud, metoder och uppföljning över landet.

BVC efterlyser ett nationellt program för att den långsiktiga barnhälsovården inte ska äventyras i tider av hårdare ekonomisk styrning.

Vården kan upptäcka våldsutsatta

Alla kvinnliga patienter som söker hälso- och sjukvård bör få frågan om de har varit utsatta för våld, anser NCK, Nationellt centrum för kvinnofrid. Så kan vården tidigt identifiera våldsutsatta kvinnor för att de ska få rätt vård och hjälp att förändra sin situation.

– Vården har en mycket viktig uppgift när det gäller att våga se och agera mot det våld som varje år skördar många kvinnors liv, säger professor och överläkare Gun Heimer, NCK.

– Det är med systematiskt arbete i vardagen en förändring blir möjlig.

Chrisoffer Gillberg är känd för sin forskning kring barn med så kallad dysfunktion, ofta diagnostiserade med bokstäverna DAMP och ADHD. Forskningen har ifrågasatts av många kritiker. Några av dem har också velat granska det underliggande material som Gillberg grundat sina slutsatser på. Gillberg vägrade dock att lämna ut materialet. Frågan gick då till rättslig prövning. Kammarrätten och tidigare rätt domde att materialet skulle lämnas ut till granskarna. Gillberg vägrade fortfarande att lämna ut det och lät till slut några medarbetare förstöra materialet.

MISSTANKARNA OM forskningsfusk kvarstod och förstärktes därmed. Beivrade då Göteborgs Universitet Gillbergsgruppens olagliga beteende? Tog man avstånd från en forskare som så uppenbart satte sig över lagar och principer för hur vetenskap skall bedrivas? Gjorde man - sedan källmaterialet förstörts - försök att i andra former granska Gillbergs forskning?

Nej, tvärtom. I stället lät universitetet inrätta ett särskilt Gillbergcentrum i neuropsykologi och utvecklingsneurologi.

Göteborgs Universitet består ju av ett antal fakulteter.

Den hälsovetenskapliga fakulteten (tidigare medicinska) har av några fiffiga personer döpt om sig till Sahlgrenskas Akademi för att förlåna den status och förtroende. Denna Sahlgrenskas Akademi utsåg i år ett antal hedersdoktorer. I statuterna för hedersdoktoraten står att personen skall ha haft betydelse för forskning och utbildning vid Sahlgrenskas Akademi. Vetenskapligheten betonas.

EN AV HEDERSDOKTORERNA är journalisten Vanna Beckman. För fyra år sedan utkom hon med boken *Strider under hjärnåldern – om ADHD, biologism, sociologism*, således det område Gillberg ägnat sig åt. Boken är i stora delar en hyllning till Christoffer Gillberg. Allt han och hans kollegor gjort är rätt och förnämlig forskning. Att förhindra att forskningsmaterialet utlämnades var rätt. Att – när kammarrätten dömt att materialet skulle lämnas ut – förstöra det var moraliskt och forskningsetiskt rätt.

ALL KRITIK AV GILLBERG och hans forskning avfärdas. De läkare som uttalat kritik var inte specialister och kammarrätten var okunnig. En stor del av boken handlar om scientologikyr-

kans ideologi och psykiatrihat. Det sägs ligga bakom all kritik, såväl från de forskare som ville granska Gillbergs material som riksdagsmotioner och nästan all mediadebatt. Kritikerna är antingen scientologer i hemlighet eller manipulerade av dem. Under en vetenskaplig täckmantel är boken en helt igenom subjektiv och polemisk skrift. Detta verk belönas nu med ett hedersdoktorat.

Vem är det då som föreslagit Vanna Beckman till hedersdoktor? Jo, just det: Christoffer Gillberg.

jan.r.molin@gmail.com

JAN MOLIN är samhällsdebattör och författare, medlem i Social- och Författarnas redaktionskommitté.

Göteborgs Universitets förlorade heder

Hedersdoktor är fövisso hedrande att bli,
men hur går utnämningarna till?
Vilka krav bör man kunna ställa?

KULTUR

TEATER

Gösta Berlings saga av Selma Lagerlöf
regi Leif Stinnerbom
Västana teater
Berättarladan Rottneros, Sunne

Västana teater saknar motstycke i svenskt teaterliv. Den bygger på en folklig teatertradition där dans och koreografi är basen för alla föreställningar. Den ständigt närvarande musiken lutar sig mot svensk folkmusik. Fioler och trummor styr suggestivt skådespelarnas rörelser och för handlingen framåt. I Gösta Berlings saga, där skådespelarna ibland bär masker över ansiktet, för de sceniska lösningarna ofta tankarna till Pekingoperan.

INGER STINNERBOM GÖR kostymerna. De är konstverk, där form och färg förstärker och understryker föreställningens innehållsmässiga budskap. I Berättarladans entré finns en utställning av scenkläder genom teaterns 12-åriga historia, så intagande att den borde visas långt utanför Sunne.

Gösta Berlings saga handlar om lättja, arbete och ansvar. Hur våra handlingar leder till livsavgörande

konsekvenser och om hur insikten om ansvar kan förändra en människa.

Kavaljererna på Ekeby lever ett lättjefullt liv i synd och drycken som slutar i förödelse. Jakob Hultcrantz Hansson imponerar stort som Gösta Berling. Lika ljus, känslig och vacker som man föreställer sig honom i romanen. Han är navet kring vilket föreställningen rör sig.

Majorskan på Ekeby spelas magnifikt av Birgit Carlstén. Hanna Kulle som Marianne Sinclair är också mycket bra.

VÄSTANA TEATER BLANDAR professionella skådespelare med amatörer, en mix som förstärker det folkliga uttrycket med gott om folk och liv på scenen. Gösta Berlings saga är en fysiskt krävande föreställning där skådespelarna inte bara har sina talroller utan dansar och utnyttjar hela ladans stora utrymme genom att kasta sig i rep från taket, klättra och springa i stegar och trappor. Allt mycket samordnat och effektivt. Dock en liten invändning: i de större rollerna håller inte alltid amatörerna hela vägen.

Men Västana teater är helt klart värt ett besök varje säsong! / CS

OPERA

Attila av Giuseppe Verdi
dirigent: Giancarlo Andretta
Göteborgsoperan

Känslorna svallar. Krig, mord, kärlek, förräderi, hjältemod, patriotism – allt på en gång och i ex-

pressfart. Stor orkester, flera körer, sångare som tar i så trumhinnorna dallrar. Anders Lorentzon som hunnerkungen Attila är magnifik.

Det är Verdi i kvadrat. Krigsförhållande, fosterländskt och patetiskt. Otidsenligt? Jo, men på 1840-talet var det tidens pop.

Fortfarande är det festligt, medryckande och välljudande – om man låter den friska, dådkraftiga musiken döva eftertankens kränka blekhet. /J M

BÖCKER

Heroinberoende
Johan Kakko
Liber

Författaren är psykiater och har i tio år forskat och arbetat med underhållsbehandling av heroinister vid Beroendecentrum i Stockholm. Boken tillägnas en avliden patient.

Patientgruppen kan generellt ses som dokumenterat svår. En liten, stigmatiserad grupp, ofta marginaliserad i vården. Att passa besökstider hos myndigheter och sjukvård fungerar inte alltid för en aktiv heroinist.

Frånsett det personliga lidande varje aktiv narkoman och dennes omgivning utsätts för – anhöriga, vänner, brottsoffer, så ger en mer utvecklad narkomanvård stora ekonomiska vinster för samhället. Cirka två miljoner kronor kostar varje aktiv heroinist årligen.

Kakko pekar på heroinisters stresskänslighet, visar upp forskningsresultat, kritiserar den klumpiga stuprörsmoellen som behandlingen idag erbjuder och

polemiserar: "Det är skillnad på att tycka till om narkotikaproblematik och att visa på forskningsresultat".

Kakkos slutsats för ett lyckat win-win-koncept inom svensk narkomanvård blir: "Tänk i sociala investeringsformer. Agera utifrån ett helhetsperspektiv. Involvera narkomanerna i processen. Sluta med strafftanket." /SB
Se även debattartikel sid 7.

Kajen i Ouistreham
Florence Aubenas
övers: Anna Säflund-Orstadius
Elisabeth Grate bokförlag

En Wallraff light. Aubenas, känd journalist som bland annat togs som gisslan i Irak för några år sedan, låtsas vara arbetslös.

Hon söker jobb i Caen och andra industriorter som drabbats av nedläggelser och finanskrisen. Hennes medsökande blir huvudpersoner. De accepterar vilka villkor som helst. Stäjobb några timmar tidigt på morgnar eller sent på kvällen till minilön. Jobbet tar ofta dubbelt så lång tid men ger inget extra.

De har inga rättigheter och blir ofta förnedrade av arbetsgivarna. Men ingen protesterar utan jobbar bara ännu mer. Någon facklig verksamhet förekommer inte. Staten står – som i Sverige – till tjänst med kurser om hur man söker jobb och skriver CV och coacher som inte har någon kontakt med arbetsgivarna.

Arbetet är navet allt kretsar kring. Om någon tid blir över tillbringas den på stormarknader och framför teven. Så ser resultatet

Birgit Carlstén som Majorskan på Ekeby i Gösta Berlings Saga, Västana Teater 2011.

av globalisering och finanskris ut i Frankrike – och i Sverige. Ett deprimerande men angeläget reportage. /JM

Den försvunne
Kim Echlin
övers. Ylva Spångberg
Forum

Stark är bara förnamnet. Romanen börjar oförargligt, med en ungdomsförälskelse i Montreal 1979. Anne, vit oskuldsfull 16-åring möter Serey, kambodjansk matematikstudent/lärare och musiker.

Efter några månaders intensiv relation faller Pol Pot, gränserna öppnas och den älskade återvänder för att söka sin familj. Han blir borta – och tyst – under 11 år. Då har de vietnamesiska trupperna lämnat landet, FN-styrkor tagit över och Anne reser dit och börjar leta.

Hon hittar Serey och kärleken blommar på nytt. Men samtidigt blottlägger Echlin, med ett närmast poetiskt driv i texten den fasansfulla verkligheten under Pol Pot, en av vår planets värsta mordadregimer. Och – tiden därefter...

Bitvis är det så smärtsamt vidrigt att man måste lägga boken ifrån sig. Ändå vill jag varmt rekommendera den. Full av beundran över det researcharbete, den inlevelse och kunskap Echlin förmedlar på en oemotståndlig prosa. /MW

Samtal med mig själv
Nelson Mandela
övers. Per Nyqvist
Norstedts

En guldgruva för den som vill fördjupa sig i hans person och gärning. Men krävande. Här öppnar han för första gången sitt privata arkiv. Men Mandela har inte haft med redigeringen att göra, det är lite rörigt. Men också rörande. Många brev i faksimil. Man verkligen hör hans röst.

Redan som barn valdes han ut till ledare. Skulle bli hövding. Och han utvecklar den själsstyrka som karaktäriserat hela hans karriär. Frihetskamp. Fram till den aktade hjälte han är idag vid fyllda 93.

Boken ger unika inblickar i hans privata liv – det är exklusivt men ostrukturerat. Med förkunskaper får man full behållning. Läs gärna hans självbiografi *Den långa vägen till frihet*. Eller Anthony Samsons: *Mandela – en biografi*. /JÖL

"Ni har klockorna – vi har tiden"
USA tio år efter 11 september
Lennart Pehrson
Albert Bonniers

Visst har det otaliga gånger framkommit vilket nedköp George W Bush var som amerikansk president. Men när man läser ett sammanlagt facit vad hans åtta år

Lögner och fabricerade "fakta" låg inte bara bakom USA:s invasion i Irak. Samhällsröten går tyvärr djupare än så.

vid makten fått för resultat – för mänskliga rättigheter i USA och i världen och för den amerikanska ekonomin och världsekonomin – då blir man mörkrädd. Men kanske ändå kusligare är exemplen i boken på hur lite Obama förmått förändra. Trots sina vallöften.

Största förtjänsten med boken är kanske förklarande trådar och jämförelser bakåt i tiden. Om dolda politiska agendor, fabricerade "fakta", kupper där människoliv är brickor i spelet, tortyr – inga nya företeelser efter 11 september, snarare en "organisationskultur". Stormaktspolitik bakom kulisserna. Man blir inte mindre mörkrädd inför framtiden! /MW

Leva någon annanstans, Elva berättelser i Sverige
red: Marie Peterson
Columbi publishing

En politiskt korrekt bok som ska lära oss integration? Titeln gör mig lätt misstänksam. Men nej, det här är elva levande berättelser, noveller, om vitt skilda och intressanta liv. Sorgliga, gripande, roliga och också spännande. Med det gemensamt att huvudpersonerna flyttat eller flytt till Sverige.

Här finns 28-åriga Arghavan Eslami som många gånger hört om hur hon bars av sin pappa över iranska gränsen. Nu berättar hon historien vidare. Här finns Susanna Hedman född 1979 i Sundsvall som inte fick gå kvar i skolan för sin rektor när hon som 15-åring tog på sig den romska kjolen

Boken har en duktig redaktör i Marie Peterson som låter varje berättelse ha en alldeles egen ton utan att helheten går förlorad. /AF

Maktspelerskan
Drottning Kristinas revolt
Erik Petersson
Matur & Kultur

Jag tycker mycket om modern historisk forskning som lägger nya raster över historiska personer och personligheter. Här får vi möta en tronarvinge som vet precis vad hon vill – och inte vill. Hon vill inte gifta sig och därigenom träda tillbaka från makten och tronen till förmån för sin man. Med enda uppgift att föda en tronarvinge.

Med det rastret blir berättelsen om Kristina en helt annan; åren under förmyndare, envigen som ung regent med Axel Oxenstierna och riksrådet, hennes agerande för

att sätta sin kusin på tronen, Karl X Gustav. Bort tonar den religiösa övertygelsen, trotset och sveket mot både sin protestantiske far Gustav II Adolf och sitt forna fädernesland. Fram tonar en kvinna som ville fritt styra över sitt eget liv och gärning. Spännande! /MW

Kupongtjuven – min mormors förlorade heder
Christina Kellberg
Frank förlag

Hon kom från enkla förhållanden, hade lust till livet men däremot inte möjligheten att ta ut svängarna. Andra världskrigets ransoneringskuponger blev hennes tillfälliga lösning – och hennes fall. Hon dömdes för svartbörssaffärer och blev strafffånge. Sedan var det enkelt att bita av glashöljet till cyanidkapseln och välja döden.

Det är den tidigare DN-reportern Christina Kellbergs mörka familjehemlighet: mormodern som flyttade från Jämtland till Stockholm och efter bara fyra år hamnar i rannsakningshåkte. Hon levde i ett kärlekslöst äktenskap, men var social av sig och tog gärna en grogg på krogen. Hon hade skrivarambitioner och drogs till de gamla Klarakvarteren med dåtidens bohemer och reportrar.

1938 figurerade Chris med slocknad blick i Dagens Nyheter. Hon beskrevs av tidigare chefer som både trevlig och ambitiös, men också som vulgär och överdrivet målad.

Ur arkiven, genom resor till Robertsfors och Lidingö, från gamla tidningsklipp och intervjuer med släktingar på äldreboenden har Kellberg varsamt väckt mormor Chris till livet igen. Hon var ingen kallhamrad förbrytare i Stockholms undre värld. Hon hade bara tiden och oturen emot sig och försökte lösa sina tillfälliga ekonomiska problem genom en simpel stöld.

Men – den sociala skammen ligger som en gengasdisig flottig hinna kvar i decennier över Kellbergs släkt. Mormors straff och självmord tystas ner. Kellberg har gett sin mormor hedern och livet tillbaka. /SB

Glas och aska
Ann Syrén Tomasevic
Albert Bonniers

En lovande debut. Syrén Tomasevic utgår från ett dramatiskt ske- de i den centraleuropeiska histo- rien: tiden innan, under och efter första och andra världskriget. Hon väljer en plats där många konflik- ter böljat fram och åter: Alsace el- ler Elsass beroende på vilket land som "vann" sist. Mitt i den turbu- lensen placerar hon huvudperso- nen Lili med familj och vänner och

deras livs skilda öden.

Det är härligt läsa en roman där dramatiken ligger i något som varit "på riktigt". Fina och trovärdiga person- och miljöskildringar som för oss genom Europa och USA. Dock tycker jag den nutida berättelsen, sökandet efter Lili och hennes samtid, är lite för löst påhängd och just en sån där dramatiserad konstruktion som resten av boken är förskonad ifrån. /MW

Eagle Boy

Red. Richard Lee Vaughan

Bild: Lee Christiansen

Sasquatch Books

En barnbok som glöder. På alla plan. En bilderbok på engelska – från fyra år. Makalös. Om den föräldralöse pojken Eagle Boy som går från utstött till indianbyns hjälte. Bygger på sagor, legender som berättas av många indianstammar på USA:s västkust sedan urminnes tider.

Eagle Boy blir örnarnas vän genom att mata dem med fisk. För det retas och hånas han av många i byn. Men så inträffar hungersnöd och de vithövdade örnarna vill betala igen – gottgöra.

En stark berättelse, magisk – kanske skrämmande. Men allt slutar med happy end. Såklart. /ÖL

En dåre fri Beate Grimsrud Bonnierpocket

Eli har mörka gardiner i rummet. Golvet sluttar och fönstren suger henne till sig. Hon bär mössa för att hindra huvudet från att spricka. I örat hör hon olika pojkröster – den lille ledsne Espen, den kavatare Emil och den aggressivare Erik. Så småningom också prins Eugen, som mår bäst när han shoppar.

Eli är författare och filmare. Hon är prisbelönt och uppskattad. Hon är också dyslektisk och svårt synskadad. I tjugio år har hon åkt ut och in på psykiatiker, hon har tvångsvårdats, legat i bälte. Hon har utsatts för kränkningar i världen, men också fått trygga kontaktpersoner. Med terapeuten Jonatans hjälp försöker hon ta kontrollen över rösterna.

En dåre fri är svår att släppa och samtidigt plägsam att läsa eftersom Elis ångest känns nästan fysiskt. Humör saknas inte, det ska också sägas. Som när Eli ska visa en läkare att hon är i balans och står på huvudet på hans skrivbord.

Boken har fått flera välförtjänta priser. Det har spekulerats i om boken är självbiografisk eller om det är ett pr-trick att bokens Eli har många likheter med verklighe- tens Beate. Det må vara hur det vill med detta. Nu finns den i pocket – missa den inte. /KM

UTSTÄLLNING

Mexico – poesi och politik
Nordiska akvarellmuseet
Skärhamn, Tjörn
25/9-4/12 2011

Skulptur i Pilane, Tjörn
Djur, natur och skulptur i ett
fortnida landskap

På Nordiska akvarellmuseet har Emil Noldes expressionism och färgprakt lämnat plats för samtida mexikansk konst, som till stor del speglar Mexicos turbulenta – dvs

våldsamma – politiska vardag.

Sedan 2007 har skulpturparken i Pilane norr om Skärhamn öppet från maj till september. Betande får över böljande kullar, forntida skeppssättningar och skulpturer, som bryter av – gärna med humor, men också behagfullt smälter in. Magiskt! /MW

RECENSENTER: Susanne Backman, Stefan deVyllder, Anna Fredriksson, Örn Lindstrand, Jan Molin, Kari Molin, Claudette Skilving, Maria Wallin.

SocialPolitik

Bilder: Bibbie Friman

SÄKRA UTGIVNINGEN

1 år 399 kr, 189 kr stud/pensionär/arb.lös

2 år 599 kr, 299 kr stud/pensionär/arb.lös

3 år 799 kr, 399 kr stud/pensionär/arb.lös

Betala in på pg 648 73 22-7
Ange vilken prenumeration
du väljer! För mera info:

www.socialpolitik.com

**SOCIAL
POLITIK**

Flexibilitet och struktur

Sedan 2004 då VoB bildades har våra ledord varit Flexibilitet och Struktur.
För oss är det självklara ord i vårt arbete med att ständigt utvecklas och förbättras.
Men dom kanske inte är självklara för dig?

Vi sammanfattar det på följande sätt: Vi lyssnar alltid förutsättningslöst på våra uppdragsgivare samtidigt som vi låter dem dra nytta av vår samlade erfarenhet. Även om vi är styrda av regler och rutiner, ska alla som använder oss känna att vi alltid tar hand om behoven i varje enskilt fall. Inget ärende är det andra likt. Men å andra sidan finns inget nytt under solen. VoB jobbar med båda förutsättningarna. Därför säger vi: Vi bryr oss mera.

Läs mer om VoBs kvalitetsarbete på hemsidan.

VoBs verksamheter

Familjehuset i Alvesta
Luzern i Lund
Högelid i Alvesta
Sönnarslövsgården i Vittskövle
Lillängen i Kristianstad
Asyl-putboende i Kristianstad
Asyl-putboende i Eslöv
Asyl-putboende i Lomma
Transitboende för Malmö Stad

VoB plustjänster⁺

Psykologgrupp
Barnpsykiater och barnläkare
Familjehems- och utredningsresurs
BBIC-stöd
Familjerådgivning i Kronoberg
Integrationspedagog

Vi bryr oss mera
www.vob.se

VoB arbetar med skydd och stöd, utredningar, behandling och integration

Posttidning B

Avsändare:
Nätek
Box 311 20
400 32 GÖTEBORG

Attendo

I enlighet med vanvård-
utredningens intentioner
arbetar vi aktivt
för att *placerade barn och*
ungdomar inte far illa.

Ring oss på Attendo: 020 40 37 00. Ett samtal räcker.
Du kan också läsa mer om våra insatser på www.attendo.se/iof.